

Maart 2024

Evaluatie valide exameninstrumenten mbo

Validering Examens **MBO**

Sophie Kustermans
Astrid Meulenmeesters
Davy Zwegers

Markteffect

Voorwoord

De Stichting Validering Examens mbo (Stichting Vembo) stelt zich ten doel de norm voor valide exameninstrumenten te beheren en te borgen. Stichting Vembo heeft Markteffect gevraagd een onafhankelijke evaluatie uit te voeren om te kijken hoe de verschillende respondentgroepen (onderwijsinstellingen, examenleveranciers en certificerende autoriteiten) de huidige afspraken voor valide exameninstrumenten ervaren.

Doel van de evaluatie was in kaart te brengen in hoeverre deze afspraken een positieve bijdrage leveren aan (het vertrouwen in) de kwaliteit van de exameninstrumenten. In deze rapportage worden de resultaten van de evaluatie beschreven.

We willen Stichting Vembo hartelijk danken voor de prettige samenwerking. Wij zijn uiteraard beschikbaar voor vragen en nadere analyses.

Markteffect B.V.
Sophie Kustermans
Astrid Meulenmeesters
Davy Zwegers

Sophie Kustermans
Research Consultant
T +31 40 239 22 90
s.kustermans@markteffect.nl

Astrid Meulenmeesters
Research Consultant
T +31 40 239 22 90
a.meulenmeesters@markteffect.nl

Davy Zwegers
Client Consultant Onderwijs
T +31 40 239 22 90
d.zwegers@markteffect.nl

Inhoudsopgave

Kerncijfers & conclusie	4 t/m 7
Onderzoeksverantwoording & leeswijzer	8 t/m 11
Bekendheid afspraken	
In hoeverre zijn de gemaakte afspraken bekend?	12 t/m 15
Algemene beoordeling afspraken	
Hoe worden de afspraken in het algemeen beoordeeld?	16 t/m 27
Beoordeling per route	
Wat zijn de ervaringen binnen de drie verschillende routes?	28 t/m 43
Onderling contact	
Hoe is het onderling contact en de samenwerking tussen de betrokken doelgroepen?	44 t/m 51
Bijlagen	52 t/m 60

Kerncijfers & conclusie

Kerncijfers (%)

	 Onderwijs- instellingen	 Examen- leveranciers	 Certificerende autoriteiten
De afspraken dragen bij aan de kwaliteit van de exameninstrumenten*	84	70	100
(Zeer) tevreden over de algemene kwaliteit van de ingekochte exameninstrumenten**	64	-	-
Er is onderling contact geweest tussen onderwijsinstelling en examenleverancier over de kwaliteit van ingekochte examens***	88	91	-
De afspraken zijn werkbaar voor mijn organisatie*	77	72	33
De afspraken kunnen de komende jaren ongewijzigd van kracht blijven*	66	39	0

Basis: alle onderwijsinstellingen (n=141), examenleveranciers (n=32) en certificerende autoriteiten (n=3)
* % eens en zeer eens | ** % tevreden en zeer tevreden | *** % ja

Conclusie

Volgens alle drie de doelgroepen* leveren de gemaakte afspraken een positieve bijdrage aan de kwaliteit van de exameninstrumenten. Desondanks vindt de meerderheid van examenleveranciers en certificerende autoriteiten **(CA's) en een derde van de onderwijsinstellingen dat er wijzigingen nodig zijn.**

De afspraken zijn redelijk tot goed bekend

Voor alle uitgevraagde onderdelen uit het afsprakenpakket geldt dat examenleveranciers op de hoogte zijn van de gemaakte afspraken. Bij onderwijsinstellingen geldt dit in mindere mate, met name voor de proces- en organisatie-eisen.

Zo geldt bijvoorbeeld voor de onderwijsinstellingen dat een kwart van hen niet goed op de hoogte is van de producteisen. Dit geldt ook voor instellingen die gebruik maken van route 2.

De gemaakte afspraken dragen bij aan de kwaliteit van exameninstrumenten

Naast dat de meerderheid van de respondenten aangeeft dat dit het geval is, ziet de meerderheid van alle drie de doelgroepen dat de afspraken zowel bij onderwijsinstellingen als bij OCW en Inspectie van het onderwijs zorgen voor vertrouwen in de kwaliteit van exameninstrumenten.

Daarnaast is 64% van de onderwijsinstellingen (zeer) tevreden over de ingekochte examens.

Onderling contact en samenwerking tussen doelgroepen is goed

Zowel onderwijsinstellingen als examenleveranciers geven aan dat onderwijsinstellingen betrokken worden bij aanpassingen in examens. Daarbij wordt er door instellingen ook contact gezocht met examenleveranciers wanneer zij niet tevreden zijn over de kwaliteit. Deze samenwerking is in de loop van de jaren gegroeid, maar mag wat beide groepen betreft uitgebreid worden.

De samenwerking rondom het certificeren wordt (ook) als positief ervaren.

Toch worden er door de doelgroepen suggesties voor wijzigingen gegeven (met oog op de toekomst)

Zowel onderwijsinstellingen als examenleveranciers geven aan dat er de komende jaren meer ingezet gaat worden op andere manieren van examineren. Wat hen betreft moeten de afspraken hierop aangepast worden, zodat er geen belemmeringen zijn voor deze andere vormen van examinering. Daarnaast pleiten zowel examenleveranciers als certificerende autoriteiten voor het herzien van het certificeringstraject.

*Met de drie doelgroepen worden de drie type organisaties bedoeld die een rol spelen bij de afspraken: onderwijsinstellingen, examenleveranciers en certificerende autoriteiten

Aanbevelingen

Wat kan er op basis van het onderzoek nog aanbevolen worden?

Focus bij het (eventueel) wijzigen van de afspraken op de ontwikkelingen in het onderwijs

Alle drie de doelgroepen geven aan dat de afspraken (voor nu) werkzaam zijn, maar dat de afspraken niet belemmerend mogen werken bij ontwikkelingen in het onderwijs. Hierbij wordt o.a. de ontwikkeling rond 'Lerend Kwalificeren' genoemd. Belangrijk is om nader te onderzoeken wat de belemmeringen exact behelzen en hoe deze belemmeringen vervolgens weggenomen kunnen worden door bijvoorbeeld aanpassingen in de norm.

Overweeg de inhoud van (her)certificering aan te passen op de PDCA cyclus

Examenleveranciers en Certificerende Autoriteiten geven beide aan dat het van belang is dat de hercertificering proportioneel is. Hierbij is het belangrijk dat de focus komt op de verantwoording van hoe men iets opvolgt ('wat' men er mee doet) in plaats van enkel het verantwoorden dat men procesonderdelen heeft uitgevoerd. Een mogelijke manier hiervoor zou zijn om meer focus te leggen op de bestaande PDCA cyclus. Deze wijziging in manier van verantwoorden geldt met name bij hercertificering, maar ook bij de certificering in het algemeen. Een voorbeeld is daarbij de interne audit.

Blijf investeren in de samenwerking tussen de drie doelgroepen

Bij alle drie doelgroepen wordt aangegeven dat het contact en de samenwerking onderling van groot belang is voor het vertrouwen in en het werkbaar houden van de afspraken. Het is daarom belangrijk om te bepalen wie een rol hebben in het behouden en bevorderen van de onderlinge samenwerking richting de toekomst.

Vergroot de kennis van de producteisen bij onderwijsinstellingen

De drie doelgroepen geven allemaal aan dat de kennis over de producteisen en kennis over het construeren van exameninstrumenten af is genomen bij onderwijsinstellingen. Dit vindt men een logisch gevolg van de afspraken, maar niet per se wenselijk. Met name bij route 2, maar ook door ontwikkelingen in het onderwijs rondom Lerend Kwalificeren, is het van belang dat de kennis over exameninstrumenten behouden en/of verhoogd wordt.

Onderzoeksverantwoording & leeswijzer

Onderzoeksverantwoording – kwantitatief onderzoek

Onderzoeksvraag

Hoofdvrage: Leveren de 'afspraken valide exameninstrumenten mbo' een positieve bijdrage aan (het vertrouwen in) de kwaliteit van de exameninstrumenten?

Subvragen:

- In hoeverre zijn de gemaakte afspraken bekend?
- Hoe worden de afspraken in het algemeen beoordeeld?
- Wat zijn de ervaringen binnen de drie verschillende routes?
- Hoe is het onderling contact en de samenwerking tussen de betrokken doelgroepen?

Doelgroep*

n=176

De drie type organisaties die een rol spelen bij de afspraken:

- Onderwijsinstellingen (n=141, afkomstig van 73 instellingen)
- Examenleveranciers (n=32)
- Certificerende autoriteiten (n=3)

Toelichting:

De foutmarge verschilt per subgroep van het onderzoek:

- Onderwijsinstellingen: 6,7%
- Examenleveranciers: 11,3%
- Certificerende autoriteit: 0%

N.B. Wanneer de foutmarge 5% is, betekent dit dat als een resultaat in het onderzoek 50% is, dit in werkelijkheid tussen de 45% en 55% ligt.

Methode

Kwantitatief online onderzoek

Toelichting:

- De data is verzameld via directe mailings naar de drie verschillende subgroepen van de onderzoeksdoelgroep

Dataverzameling

8 t/m 28 januari 2024

Toelichting:

- De lengte van de vragenlijst verschilde per doelgroep en varieerde tussen de 19 en 32 vragen (inclusief screenings- en achtergrondvragen)
- De gemiddelde invultijd bedroeg 11 minuten.

*Een aanvullende toelichting de doelgroepen binnen dit onderzoek is te vinden in de bijlage.

Onderzoeksverantwoording – kwalitatief onderzoek

Onderzoeksvraag

Hoofdvraag: Leveren de 'afspraken valide exameninstrumenten mbo' een positieve bijdrage aan (het vertrouwen in) de kwaliteit van de exameninstrumenten?

Toelichting:

In het kwalitatieve onderzoek zijn verdiepende vragen gesteld naar aanleiding van de resultaten uit het kwantitatieve onderzoek

Doelgroep

De drie type organisaties die een rol spelen in de uitvoering van de gemaakte afspraken:

- Onderwijsinstellingen (n=8),
- Examenleveranciers (n=6)
- Certificerende autoriteiten (n=3)

Toelichting:

De respondenten voor de focusgroepen zijn geselecteerd uit de deelnemers van het kwantitatieve onderzoek die bereid waren deel te nemen aan een focusgroep. Hierbij is gekeken naar een zo goed mogelijke afspiegeling. Zo waren er bijvoorbeeld bij de onderwijsinstellingen 6 deelnemers bekostigde en 2 van niet-bekostigde instellingen.

Methode

Kwalitatief onderzoek door middel van drie online focusgroepen via Microsoft Teams

Toelichting:

Kwalitatief onderzoek richt zich op het verkennen en inzichtelijk maken van een vraagstuk. De focus ligt op het verkrijgen van inzicht in meningen en opinies van de doelgroep. Echter, cijfermatige resultaten zijn niet generaliseerbaar bij kwalitatief onderzoek.

Dataverzameling

27 februari t/m 1 maart 2024

Toelichting:

Het script is opgesteld door Markteffect op basis van de gesprekken na afronding van het kwantitatief onderzoek. In het script is met name ingegaan op de punten die meer duiding vereisten.

Leeswijzer

Kleurgebruik

Om duidelijk onderscheid te maken tussen de drie doelgroepen (onderwijsinstellingen, examenleveranciers en certificerende autoriteiten) in het onderzoek, zijn de resultaten in de grafieken en andere figuren van elkaar te onderscheiden door kleuren en iconen:

Onderwijsinstellingen

Examenleveranciers

Certificerende autoriteiten

De resultaten uit de focusgroepen die meer duiding geven aan het kwantitatieve onderzoek worden weergegeven in een **lichtpaars kader** en/of door een **licht paars icoon**.

N.B. Bij de resultaten uit de focusgroepen wordt duidelijk weergegeven welke doelgroepen deze opvatting of mening deelden. Indien een mening of opvatting van een enkele deelnemer is gerapporteerd staat dit duidelijk aangegeven. Als dit niet staat vermeld werd de beschreven mening of opvatting gedeeld door meerdere deelnemers van de focusgroep(en).

Weergave significante verschillen

Wanneer er sprake is van een significant verschil dan wordt dit in de hoofdfiguur op de pagina óf rechtsonder op de pagina weergegeven. In de hoofdfiguur gebeurt dit door middel van een sterretje (grafieken) of een groene pijl (tabellen). Wanneer het significante verschil rechtsonder weergegeven wordt, verschillen de woorden die dikgedrukt zijn significant van elkaar.

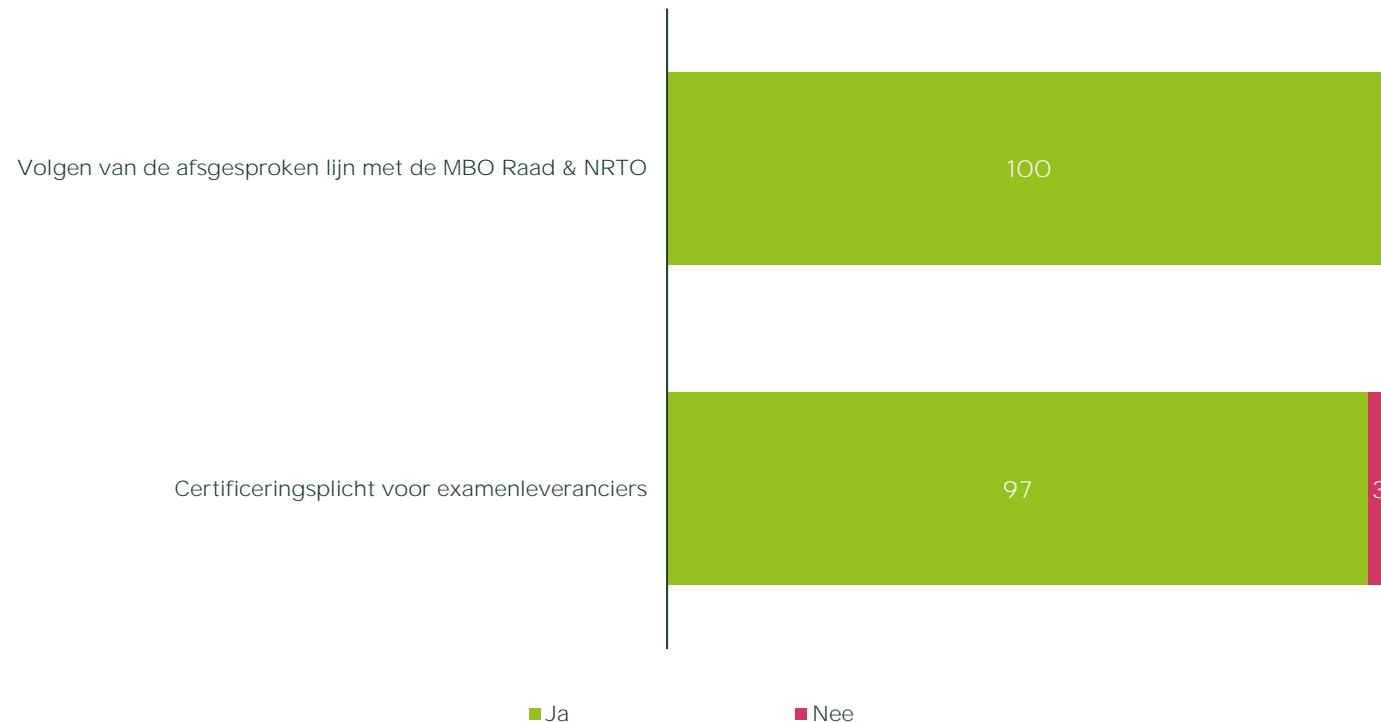
N.B. Er is getoetst op significante verschillen tussen de drie doelgroepen en voor onderwijsinstellingen op significante verschillen op basis van functie, soort organisatie (bekostigd en niet-bekostigd) en visie op examinering en afsluiting.

Bekendheid afspraken

In hoeverre zijn de afspraken bekend?

Onderwijsinstellingen weten dat ze de lijn van de MBO Raad / NRTO moeten volgen en kennen certificeringsplicht voor examenleveranciers

Op de hoogte van ... (%)

Voorgelegde informatie aan de respondenten

De lijn die de MBO Raad en NRTO met hun leden hebben afgesproken, is de volgende: *Koop in principe exameninstrumenten in bij een gecertificeerde instantie. Wanneer er geen passend aanbod is, dan ontwikkelt de school/organisatie in eigen beheer exameninstrumenten en/of koopt de school/organisatie exameninstrumenten in bij een niet-gecertificeerde instantie en laat deze vervolgens valideren.*

Om exameninstrumenten te mogen ontwikkelen en aanleveren voor route 1 moeten examenleveranciers worden gecertificeerd. Hiervoor worden examenleveranciers getoetst aan de hand van de norm. Voor certificering gelden alle eisen uit de norm: producteisen, proceseisen en organisatie-eisen.

Uitgangspunt van de 'Afspraken valide exameninstrumenten mbo' is dat scholen/organisaties de lijn volgen die de MBO Raad en NRTO met hun leden hebben afgesproken. Was u, voorafgaand aan dit onderzoek, van dit uitgangspunt op de hoogte? | Basis: alle onderwijsinstellingen (n=141)
Om exameninstrumenten te mogen ontwikkelen en aanleveren voor route 1 moeten examenleveranciers worden gecertificeerd. Hiervoor worden examenleveranciers getoetst aan de hand van de norm. Was u, voorafgaand aan dit onderzoek, hiervan op de hoogte? | Basis: alle onderwijsinstellingen (n=141)

Onderwijsinstellingen zijn minder goed op de hoogte van de product-, proces- en organisatie-eisen dan examenleveranciers

Volledig op de hoogte van de product, proces- en organisatie-eisen (% volledig op de hoogte)

Onderwijs-
instellingen

Examen-
leveranciers

Producteisen	75	97 ↑
Proces- en organisatie-eisen	55	97 ↑

Voorgelegde informatie aan de respondenten

De producteisen richten zich o.a. op:

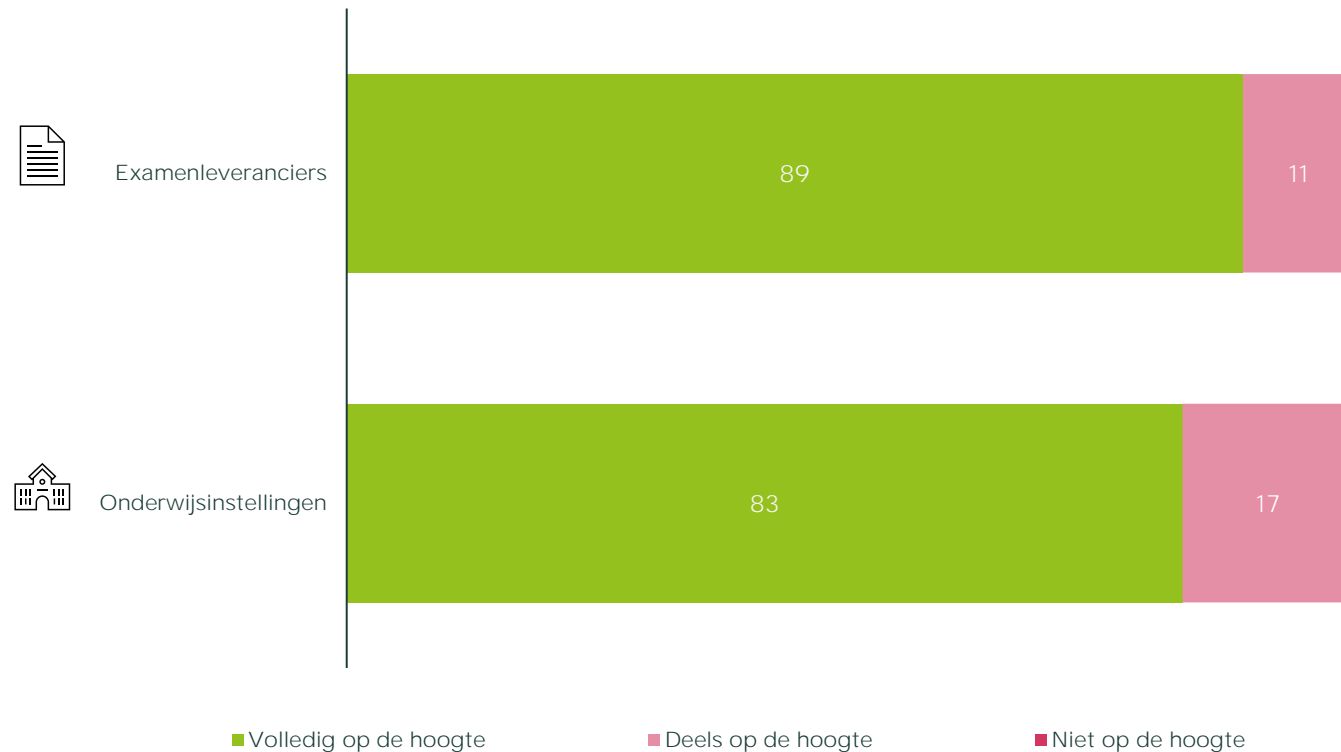
- de dekking van het exameninstrument: wordt er beoordeeld op kerntaakniveau, dekt het alle eisen van de kwalificatie?
- de beoordeling met behulp van het exameninstrument: is deze beoordeling eenduidig en objectief?
- de cesuur van het exameninstrument: aan welke voorwaarden moet een student voldoen om een voldoende te krijgen?
- de informatie over het examen

In het kort houden de proces- en organisatie-eisen het volgende in:

- De proceseisen zijn eisen aan de werkwijze op basis waarvan een exameninstrument tot stand komt. Dit betreft de werkwijze van de instantie die exameninstrumenten ontwikkelt;
- De organisatie-eisen zijn eisen aan de organisatorische inrichting van de instantie die exameninstrumenten ontwikkelt.

Bijna alle onderwijsinstellingen en examenleveranciers weten volledig voor welke examens de afspraken gelden

Op de hoogte van de examens waar de afspraken voor gelden (%)

Voorgelegde informatie aan de respondenten

De afspraken rondom valide exameninstrumenten mbo gelden voor alle:

- beroepsgerichte instellingsexamens voor kwalificaties
- generieke instellingsexamens
- examens voor keuzedelen waaraan een mbo-certificaat is verbonden.

Algemene beoordeling afspraken

Hoe worden de afspraken in het algemeen beoordeeld?

Examenleveranciers en certificerende autoriteiten zien verschillende positieve uitwerkingen als gevolg van de afspraken

Positieve ervaringen van examenleveranciers en certificerende autoriteiten

Examenleveranciers

Borging en vertrouwen in de kwaliteit van examenproducten

“Het geeft vertrouwen in de kwaliteit van examenproducten en processen.”

“De afspraken geven richting aan de kwaliteit van exameninstrumenten voor de ontwikkeling en vaststelling.”

Geeft kansen aan nieuwe leveranciers

“Scholen staan meer open om ook nieuwe leveranciers een kans te geven tot het leveren van examenproducten. Zolang ze maar gecertificeerd zijn.”

Duidelijkheid

“Afspraken zijn duidelijk”

Certificerende autoriteiten

Meer kennis en vaardigheid bij onderwijsinstellingen

“Scholen, lees constructeurs zijn veel vaardiger geworden in het maken van exameninstrumenten.”

“Examencommissies hebben meer kennis opgedaan m.b.t. valide examens.”

Verbetering kwaliteit examens

“Versterking kwaliteit examens constructie en vaststelling examens”
“Betere kwaliteit van de examens”

N.B. Wanneer certificerende autoriteiten gevraagd wordt naar het effect van de afspraken wordt met name verbetering in de kwaliteit van de exameninstrumenten genoemd en verbetering in het proces van constructie en vaststelling (zie bijlage; pagina 53).

Welke positieve ervaringen heeft uw organisatie ten aanzien van de afspraken rondom valide exameninstrumenten mbo? | Basis: examenleveranciers (n=28) en certificerende autoriteiten (n=3)

Wat voor effecten ziet uw organisatie van de 'Afspraken valide exameninstrumenten mbo' bij onderwijsinstellingen? | Basis: Certificerende autoriteiten (n=3)

Wat voor effecten ziet uw organisatie van de 'Afspraken valide exameninstrumenten mbo' bij examenleveranciers? | Basis: Certificerende autoriteiten (n=3)

Ook onderwijsinstellingen hebben positieve ervaringen, hierbij is per route duidelijk verschil te zien waarover men positief is

Positieve ervaringen vanuit onderwijsinstellingen per route

Onderwijsinstellingen via route 1

Inbreng en samenwerking met examenleveranciers

“Samenwerking met examenleveranciers is prettig. Ook kunnen wij in klankbordgroepen of ontwikkelgroepen deelnemen.”

“Als organisatie heb je inbreng tijdens verbetersessies en eventueel maatwerktrajecten.”

Kwaliteit examens

“Blij dat er leveranciers zijn waar we kwalitatief goede examens kunnen inkopen.”

“Kwaliteit is grotendeels gewaarborgd, daar zijn wij tevreden over.”

Aanbod

“Er is voldoende aanbod.”

Onderwijsinstellingen via route 2

Goede aansluiting bij studie of werkveld

“Het examen is specifiek geschreven voor de opleiding en sluit beter aan bij de belevingswereld van de student.”

“Betere aansluiting bij wensen werkveld.”

Passend bij eisen visie en eisen

“Docenten en werkveld staan nu geheel achter zelf geconstrueerd exameninstrument vanwege andere visie dan bij de enige leverancier.”

“[...] garandering dat visie op onderwijs terug komt in examinering.”

“Eigen kwaliteitseisen toepassen waar de leverancier voor ons onder de norm zit.”

Snelheid

“Kan ook snel worden aangepast en opnieuw worden vastgesteld.”

Onderwijsinstellingen via route 3

Borging van de kwaliteit

“Goede feedback op aangepaste ingekochte instrumenten of op instrumenten die via route 2 tot stand zijn gekomen, deze route is bij ons belangrijk voor de borging van de kwaliteit van het exameninstrumentarium.”

“Daar waar er geen inkoop mogelijkheid is kan er snel kwaliteit geborgd worden.”

Extra controle

“Deze route gebruiken wij alleen als extra controle, maar het is fijn om de zekerheid te hebben dat wat je ontwikkelt ook van goede kwaliteit is.”

De meerderheid van de respondenten vindt dat de gemaakte afspraken bijdragen aan de kwaliteit van exameninstrumenten

Bijdrage aan de kwaliteit van de exameninstrumenten (% eens en zeer eens)

			
De afspraken dragen bij aan de kwaliteit	84	70	100
De afspraken zorgen bij onderwijsinstellingen voor vertrouwen in de kwaliteit	76	65	100
De afspraken zorgen bij OCW en Inspectie van het onderwijs voor vertrouwen in de kwaliteit	66	52	67
De afspraken dragen bij aan de waarde van het afgegeven diploma	79	67	100

N.B. Opvallend is dat door alle drie de doelgroepen minder vaak positief is gereageerd op de stelling 'De afspraken zorgen bij OCW en Inspectie van het onderwijs voor vertrouwen in de kwaliteit'. In de bijlage (pagina 54) wordt daarom meer ingezoomd op de toelichting die de drie groepen hebben gegeven over de mate van vertrouwen bij onderwijsinstellingen, OCW en Inspectie van het onderwijs.

Toelichting bij neutraal of (zeer) oneens

Onderwijsinstellingen die met 'neutraal' of '(zeer) oneens' op de stellingen hebben gereageerd, geven aan dat de afspraken helpen om de kwaliteit te verhogen maar dat het proces geoptimaliseerd kan worden: *"Een externe trigger is soms een aanjager om kwaliteit te verhogen. Verder is het vooral veel papierwerk."*

Examenleveranciers die met 'neutraal' of '(zeer) oneens' op de stellingen hebben gereageerd, sluiten zich hierbij aan. Ze geven aan dat de frequentie van hercertificering te hoog is en dat de afspraken niet bij alle trajecten goed aansluiten: *"Voor trajecten gericht op anders verantwoord van de diplomabeslissing zijn de afspraken niet goed werkbaar."*

Over de afspraken rondom hercertificering verschillen examenleveranciers en certificerende autoriteiten van mening

Beoordeling afspraken hercertificering (% eens en zeer eens)

		
Examenleveranciers moeten na drie jaar veranderen van certificerende autoriteit	5	33
De hercertificering van examenleveranciers na 3 jaar biedt voldoende borging voor de kwaliteit	55	67
De verplichte hercertificering van examenleveranciers op organisatie- en procesniveau na 3 jaar is té frequent	67	0
De verplichte hercertificering van examenleveranciers op productniveau na 3 jaar is té frequent	59	0

Toelichting bij neutraal of (zeer) oneens

De certificerende autoriteiten vinden dat de hercertificering na drie jaar goed is en niet té frequent. Wel pleiten ze voor een andere insteek van deze hercertificering:

“Ik denk dat de hercertificering wellicht nog anders/beter kan. [...] Nu is het toetskader vrij rigide. Prima voor de startende examenleveranciers maar daarna moet deze snel inspelen op de veranderende markt zoals 'Lerend Kwalificeren'.”

N.B. In de bijlage (pagina 55) wordt meer ingezoomd op de toelichting die de twee groepen hebben gegeven op het wisselen van certificerende autoriteit na drie jaar.

Driekwart onderwijsinstellingen en examenleveranciers vindt (ondanks frequentie van hercertificering) afspraken werkbaar

Werkbaarheid van ... (% eens en zeer eens)

Onderwijs-
instellingen

Examen-
leveranciers

Certificerende
autoriteiten

Afspraken	77	72	33
Producteisen	-	74 ↑	0
Proces- en organisatie-eisen	-	76	33

Toelichting bij neutraal of (zeer) oneens

Door onderwijsinstellingen die met 'neutraal' of '(zeer) oneens' op de stelling (zie voetnoot) hebben gereageerd, wordt aangegeven dat afspraken duidelijkheid en kaders geven maar ook zorgen voor beperkingen. De afweging of die passend zijn bij de ontwikkelingen in het onderwijs moeten wat hen betreft blijvend gemaakt worden.

Door examenleveranciers die met 'neutraal' of '(zeer) oneens' op de stelling hebben gereageerd, wordt in de toelichtingen met name nogmaals aangegeven dat de frequentie van hercertificering te hoog is: *"Als ik iets echt nieuws ontwikkel, dan vind ik het logisch om dat ter beoordeling voor te leggen. Als ik enkel afgeleiden ontwikkel, vind ik niet dat ik daar elke drie jaar de hele molen voor doorhoef."*

De afspraken rondom valide exameninstrumenten mbo zijn werkbaar voor mijn organisatie | Basis: Alle onderwijsinstellingen (n=141), examenleveranciers (n=32) en certificerende autoriteiten (n=3)

Kunt u uw gegeven antwoorden toelichten? | Basis: Onderwijsinstellingen (n=34) en examenleveranciers (n=11)

De producteisen die horen bij het ontwikkelen van exameninstrumenten zijn werkbaar voor mijn organisatie & De proces- en organisatie-eisen die horen bij het ontwikkelen van exameninstrumenten zijn werkbaar voor mijn organisatie | Basis: Alle examenleveranciers (n=32) en certificerende autoriteiten (n=3)

Wel geven de drie doelgroepen enkele suggesties om de werkbaarheid van de afspraken nog verder te verbeteren

Potentiële verbeterpunten werkbaarheid van de afspraken

Over het algemeen zijn de onderwijsinstellingen, examenleveranciers en certificerende autoriteiten die deel hebben genomen aan de focusgroepen het eens over het feit dat de afspraken grotendeels werkbaar zijn. Zaken die de afspraken wat hen betreft (nog) meer werkbaar zouden maken, zijn:

Doelgroepen (meer) met elkaar in gesprek over opvolging feedback en verbeterpunten

- Communicatie tussen onderwijsinstellingen en examenleveranciers na ontvangen feedback (geen klacht) kan volgens onderwijsinstellingen verbeterd worden. Onderwijsinstellingen geven aan dat ze dit graag opgenomen zien worden in het proces;
- Meer samenwerking tussen onderwijsinstellingen en examenleveranciers bij bijvoorbeeld kaderexamens waar een groot deel nog ingevuld moet worden (genoemd door beide doelgroepen);
- Examenleveranciers pleiten voor het verplichten van het gebruik van meest recente versie van een exameninstrument;
- Certificerende Autoriteiten pleiten voor een minder stroperig proces rondom de evaluaties.

Het voorkomen van onnodig of dubbel werk

- Zowel onderwijsinstellingen als examenleveranciers geven aan dat zij het feit dat examencommissies ingekochte exameninstrumenten nogmaals moeten vaststellen als dubbel werk ervaren. Ondanks dat het als dubbel werk wordt gezien, ziet iedereen ook het belang van de eindverantwoordelijkheid van de examencommissie (en onderwijsinstelling);
- Daarnaast wordt door de examenleveranciers en certificerende autoriteiten ook gepleit voor het voorkomen van onnodig werk bij hercertificering, bijvoorbeeld door de eisen rondom de steekproefgrootte te herzien (zie ook pagina 24).

Kennis specifieke vakgebieden

Examenleveranciers merken op dat als je in vrij specifieke segmenten opereert, er soms bedenkingen zijn bij de inhoudelijke kwaliteit van degene die de producten beoordeeld (lees: de certificerende autoriteiten).

Een uitgebreidere toelichting op eerste twee verbeterpunten die de respondenten aandragen om de afspraken (nog) meer werkbaar zouden maken, is te vinden in de bijlage (pagina 56 en 57).

Enkel bij onderwijsinstellingen vindt de meerderheid dat de afspraken ongewijzigd van kracht kunnen blijven

Afspraken ongewijzigd van kracht (% eens en zeer eens)

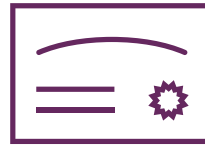
Onderwijs-
instellingen

66

Examen-
leverancier

39

Certificerende
autoriteit

0

Toelichting bij neutraal of (zeer) oneens

De onderwijsinstellingen en examenleveranciers die met 'neutraal' of '(zeer) oneens' geantwoord hebben op de stelling, geven als reden dat er de komende jaren meer ingezet gaat worden op andere manieren van examineren. Wat hen betreft moeten de afspraken hierop aangepast worden, zodat deze stap ook gemaakt kan worden en niet uit de weg wordt gegaan doordat de validering dan veel tijd en moeite kost.

Andere redenen die genoemd worden voor het aanpassen van de afspraken, zijn het bestaan van ongelijke afspraken (examenleveranciers), de inrichting van de afspraken voor hercertificering: meer als waarderend actieonderzoek (certificerende autoriteiten) en de inrichting van de organisatie- en proceseisen: moet meer ontwikkelingsgericht (certificerende autoriteiten).

De 'Afspraken valide exameninstrumenten mbo' kunnen de komende jaren ongewijzigd van kracht blijven| Basis: Alle onderwijsinstellingen (n=140), examenleveranciers (n=32) en certificerende autoriteiten (n=3)

Kunt u uw gegeven antwoorden toelichten? | Basis: Onderwijsinstellingen (n=34), examenleveranciers (n=11) en certificerende autoriteiten (n=2)

Afspraken kunnen volgens alle doelgroepen niet per definitie ongewijzigd blijven, een aantal overwegingen moeten in acht genomen worden

Overwegingen die in acht genomen moeten worden bij evaluatie van afspraken

Zijn de afspraken passend bij de ontwikkelingen in het onderwijs?

Door onderwijsinstellingen, examenleveranciers en certificerende autoriteiten opgemerkt dat continu gekeken moet worden of de afspraken nog passend zijn bij de ontwikkelingen in het onderwijs. Zij zijn van mening dat de afspraken ontwikkelingen (o.a. rondom toetsing en afsluiting) niet in de weg mogen staan.

Door onderwijsinstellingen wordt daarnaast aangegeven dat je bij de kwaliteitsslag in het onderwijs ook wilt stimuleren dat er een goede afweging wordt gemaakt tussen inkoop en zelfconstructie. De afspraken hebben niet bijgedragen aan de kennis van het goed construeren van exameninstrumenten bij de onderwijsinstellingen zelf. Echter, de ontwikkeling rondom Lerend Kwalificeren vraagt wel steeds meer van medewerkers van onderwijsinstellingen om hier kundig in te worden.

Zijn de product- en proces en organisatie-eisen passend?

Examenleveranciers en certificerende autoriteiten geven beide aan dat zodra de proces- en organisatie-eisen op orde zijn, vaak blijkt dat ook wordt voldaan aan de producteisen. Hierin ziet men mogelijkheden om meer toe te werken naar proportioneel toetsen.

Hierbij wordt ook opgemerkt dat bij Lerend Kwalificeren deze eisen ook meer naar elkaar toe (moeten) groeien.

Is de PDCA cyclus voldoende opgenomen in de proces- en organisatie eisen?

Certificerende Autoriteiten pleiten ervoor de PDCA cyclus meer mee te nemen in de normen. Sommige delen worden nu vooral gezien als afvinken, terwijl het meer belangrijk is of het er toe doet. Door meer focus te leggen op de PDCA cyclus, zou er ook onderscheid kunnen worden gemaakt in certificering en hercertificering.

Zowel examenleveranciers en certificerende autoriteiten pleiten voor meer vertrouwen rondom het (her)certificeringstraject

Mogelijke verbeteringen volgens examenleveranciers en certificerende autoriteiten

Examenleveranciers

Frequentie en kosten audits

“Blijven kijken naar de proportionaliteit van de audits. De frequentie en de daar bij komende kosten.”

Gelijk trekken afspraken en werkwijze voor route 1 en 2

“Route 1 kan inmiddels hetzelfde vertrouwen krijgen als route 2: afspreken dat de examenleveranciers zich aan de afspraken houden en alleen controleren wanneer er signalen bij VEMBO binnenkomen.”

“Veel geld gemoeid met certificeringstraject voor examenleveranciers. Gebruik bij route 1 ook de werkwijze van route 2.”

Gelijke regels per certificerende autoriteit

“Een stevigere, controlerende rol van stichting Vembo om te waarborgen dat echt alle certificerende partijen dezelfde regels hanteren en op dezelfde manier werken beeld via de jaarrapportages.”

Certificerende autoriteiten

Andere insteek hercertificering

“Proces en organisatie-eisen: meer vanuit PDCA-cyclus beoordelen; norm aanpassen door VEMBO. [...] Meer vertrouwen in stelsel; minder vanuit wantrouwen.”

“De hercertificering niet op de bestaande criteria maar meer naar de 'controle' op de PDCA cyclus. Examenleveranciers meer ondersteunen (in de rol van Critical Friend) richting verantwoording durven nemen en vertrouwen op je kwaliteit zodat scholen bijvoorbeeld kunnen starten met Lerend Kwalificeren (als voorbeeld).”

“Versterking van de organisatie- & proceseisen: minder vinken, meer PDCA/bedoeling.. Ruimte voor 'vrijstelling' bij bv ISO-certificering of steady aanbod (kleinere steekproef).”

Meer informatieverstrekking

“Meer informatie geven aan examencommissie omtrent valide exameninstrumenten.”

“Meer informatie/profilering van het stelsel; vembo, scholen, examenleveranciers.”

Onderscheid tussen certificering en hercertificering is hierbij wenselijk

Gegeven toelichting op verbeteringen rondom certificering en hercertificering

Examenleveranciers

Examenleveranciers die deelnamen aan de focusgroep, vinden drie jaar té frequent voor de hercertificering, maar geven daarbij ook met name aan dat het veel tijd en geld kost en dat het als verspilling hiervan wordt gezien als er weinig gewijzigd is wat invloed heeft op de certificering.

Examenleveranciers geven daarnaast aan dat er (deels) vanuit gegaan mag worden dat als voldaan wordt aan de proces- en organisatie eisen ook voldaan wordt aan de producteisen. Wel wordt opgemerkt dat belangrijk blijft om op hoofdlijnen te toetsen of hetgeen wordt geschreven dat wordt gedaan ook daadwerkelijk tot uitvoer komt in de exameninstrumenten. Tevens wordt opgemerkt dat positief wordt bevonden als examenleveranciers die een ISO-certificaat hebben wordt vrijgesteld van bepaalde normen.

“Als je kwalificatiedossier niet is veranderd, dan heb je natuurlijk alles er om heen wel gedaan, met klanten gesproken, de kwaliteitsverbeteringscyclus doorlopen Maar in opzet zijn de exameninstrumenten niet gewijzigd.”

Certificerende autoriteiten

Uit de focusgroepen blijkt dat Certificerende Autoriteiten van mening zijn dat er verschil zou mogen zitten tussen certificering (nieuwe partijen) en hercertificering. De verschillen die hierin worden bepleit zijn: 1) bij hercertificering focus leggen op de PDCA cyclus, de wijzigingen die daaruit voort zijn gekomen en het gevolg daarvan voor de norm van de certificering, 2) steekproefomvang aanpassen op het aantal nieuwe en/of sterk gewijzigde exameninstrumenten en niet op het totaal aan exameninstrumenten. Certificerende Autoriteiten pleiten er zelfs voor om jaarlijks de thermometer er in te steken, bijvoorbeeld door een audit. Het gaat daarbij wel om proportioneel toezicht.

“Wat ik me kan voorstellen is dat je zegt, je voert ieder jaar een soort ontwikkelgesprek, een soort ontwikkelonderzoek, om te kijken wat zijn de wijzigingen of aanpassingen op procesniveau en organisatieniveau. En welke wijzigingen of aanpassingen ben je van plan om door te voeren op productniveau. Dat zou wel mooi aanzien, want dan maak je het onderzoek, de certificering, ook wat meer gericht op de PDCA-cyclus, op de kwaliteitscyclus.”

Volgens onderwijsinstellingen is binnen alle routes verbetering mogelijk om examens beter aan te laten sluiten op de realiteit en actualiteit

Mogelijke verbeteringen volgens onderwijsinstellingen per route

Onderwijsinstellingen via route 1

Gebruiksvriendelijkheid optimaliseren

“De producten die examenleveranciers leveren zijn regelmatig verre van gebruiksvriendelijk. Daar zit ruimte voor verbetering.”

Aansluiting bij praktijk en onderwijsvisie

“Leveranciers zijn vaak niet in staat om flexibel instrumentarium te leveren dat aansluit bij de recente beroepspraktijk en bij verschillende onderwijsvisies.”

“Door externe ontwikkeling is doorlooptijd vaak lang en sluiten exameninstrumenten niet altijd 100% aan op eigen organisatie en visie.”

Tijdig wijzigingen doorvoeren

“Het zou fijn zijn als wijzigingen tijdig worden gedeeld met de scholen die examens afnemen.”

Onderwijsinstellingen via route 2

Aanpassen kwaliteitseisen

“De eisen in het kwalificatiedossier passen regelmatig niet bij de realiteit van de werkvloer, waardoor je gedwongen wordt zaken in je examenplan op te nemen die weinig meerwaarde bieden (in de beleving van de student/leerbedrijven).”

“Er kunnen duidelijkere afspraken komen over de exacte kwaliteitseisen zodat het voor ontwikkelaars volkomen duidelijk is waaraan voldaan moet worden.”

Verlagen drempels voor aanpassen examens

“Te lang door gaan met examens die niet meer voldoen omdat bemensing, tijd en geld ontbreken om examens aan te passen.”

Onderwijsinstellingen via route 3

Toetsing op aansluiting bij werkveld

“Het zou helpen als externe, validerende partijen de ruimte hebben om kritisch te zijn op de uitvoerbaarheid/aansluiting bij het werkveld. Nu worden examens soms afgekeurd op de aansluiting bij het kwalificatiedossier, terwijl het examen goed aansluit bij de wensen vanuit het werkveld.”

Verbeteren communicatie

“Meer in gesprek gaan met de organisatie over eventuele aanpassingen.”

N.B. De genoemde alternatieven die respondenten aandragen voor de huidige afspraken, sluiten aan bij de eerder genoemde verbeterpunten (zie bijlage, pagina 57).

Ervaringen per route

Wat zijn de ervaringen binnen de drie verschillende routes?

Ervaringen route 1

Wat zijn de ervaringen binnen route 1?

Onderwijsinstellingen kiezen met name ook voor het inkopen van exameninstrumenten omdat dit past bij hun visie

Redenen om exameninstrumenten in te kopen (%)

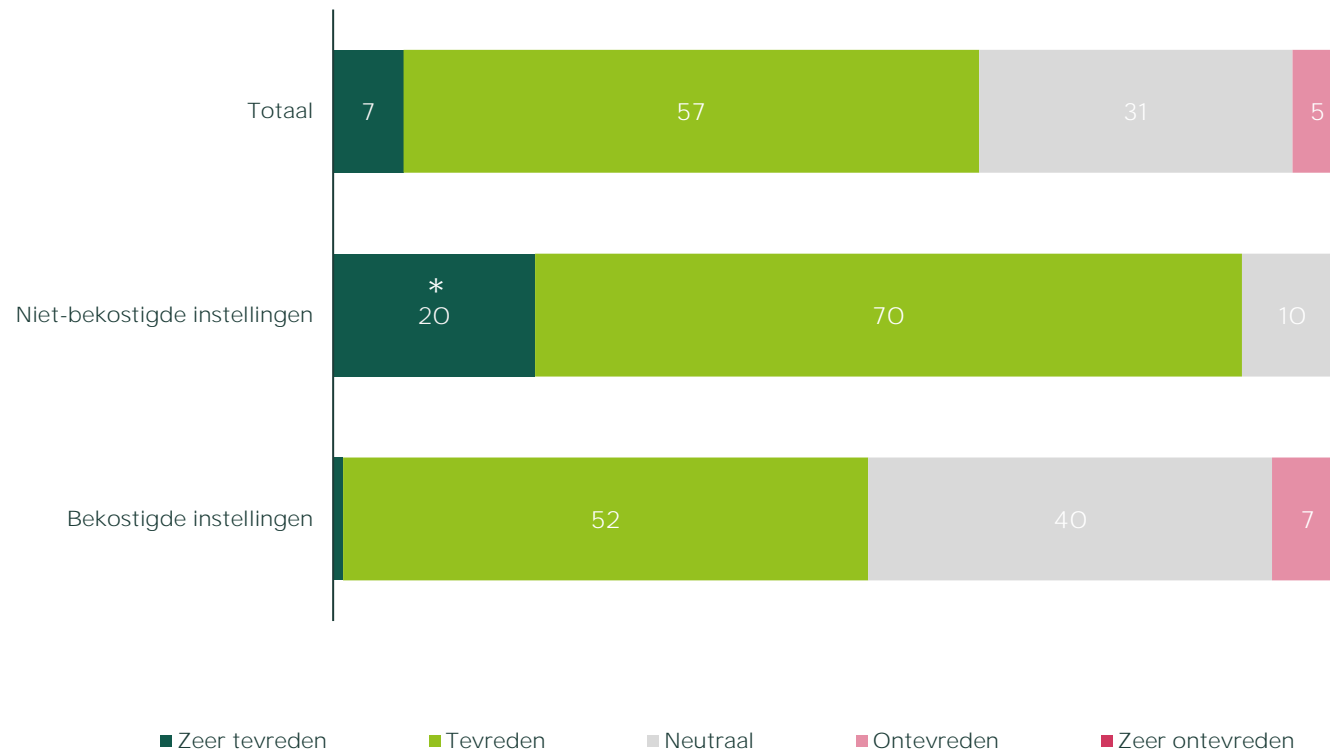

Slechts twee op de vijf onderwijsinstellingen (39%) hebben volledig zicht op de kosten van het inkopen van exameninstrumenten.

Zie bijlage voor meer informatie.

Niet-bekostigde onderwijsinstellingen zijn meer tevreden over de kwaliteit van de exameninstrumenten dan bekostigde

Mate van tevredenheid met algemene kwaliteit van ingekochte exameninstrumenten (%)

Toelichting bij neutraal t/m zeer ontevreden

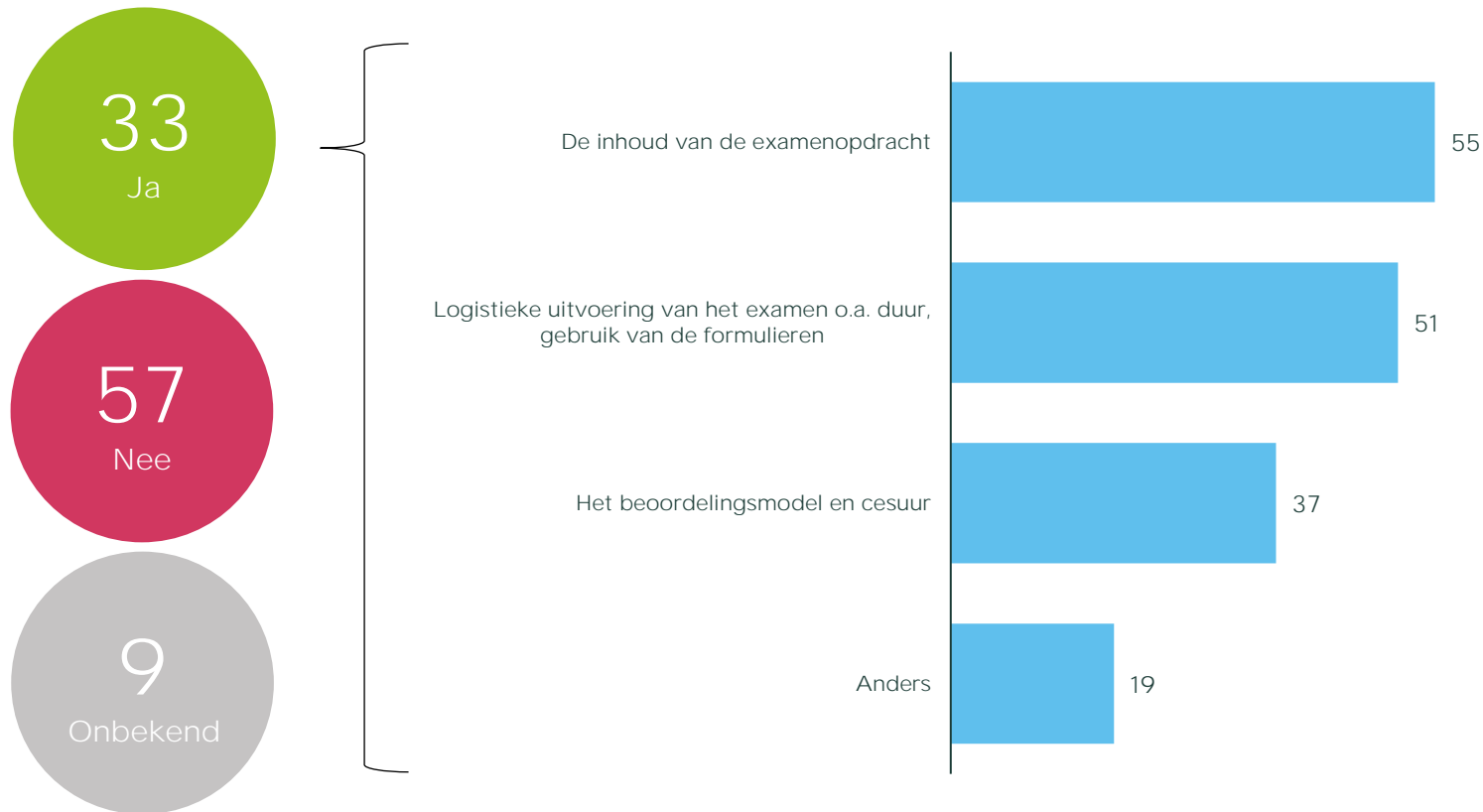
Onderwijsinstellingen geven aan dat de kwaliteit van de exameninstrumenten sterk verschilt per opleiding, per cluster en per examenleverancier. Respondenten die aan hebben gegeven neutraal hier in te staan geven dit ook vaak als toelichting dat ze 'gemiddeld' neutraal uitkomen: *"Van sommige leveranciers is de kwaliteit uitstekend, op andere leveranciers is het nodige aan te merken." (neutraal)*

Daarnaast wordt aangegeven dat het aanbod van examens op een aantal plekken een uitdaging is, wat de kwaliteit niet ten goede komt.

N.B. 6% van de onderwijsinstellingen heeft in beperkte mate zicht op de kwaliteit van exameninstrumenten.

Een derde van de onderwijsinstellingen heeft aanpassingen gedaan aan de exameninstrumenten

Gemaakte aanpassingen door onderwijsinstellingen bij ingekochte exameninstrumenten (%)

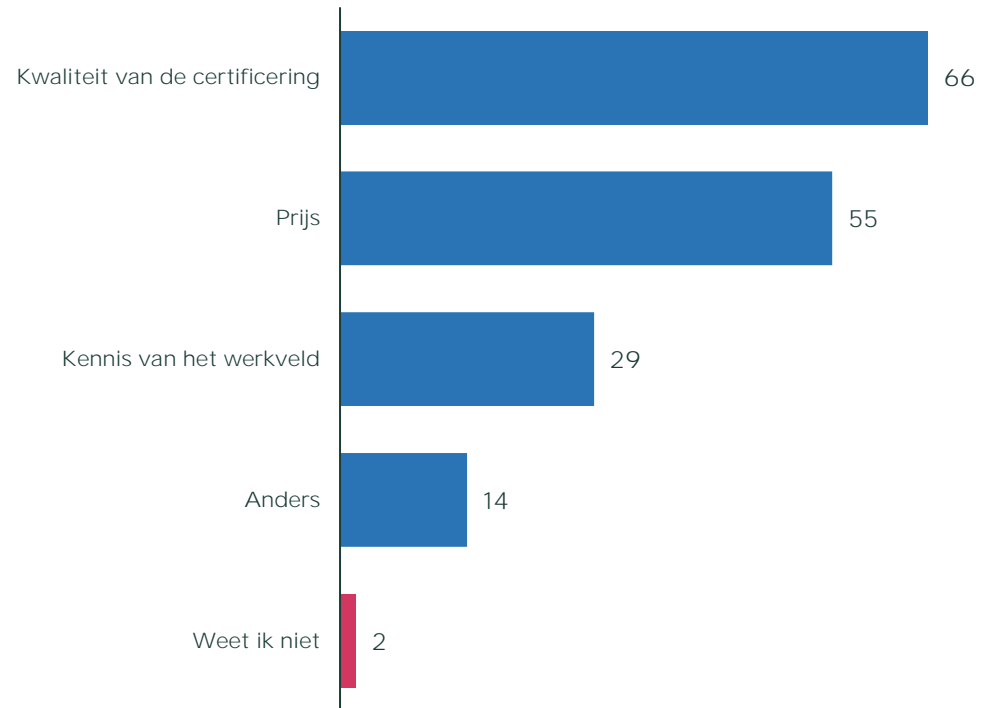
 Uit de focusgroep met onderwijsinstellingen blijkt dat zij goed op de hoogte zijn dat aanpassingen niet mogelijk zijn, tenzij het kaderexamens betreft.

Eén onderwijsinstelling geeft aan dat, nadat de examenleverancier is afgekeurd, de examens zijn opengebrouwen en er op dat moment eigen exameninstrumenten van zijn gemaakt omdat zij sneller konden verbeteren dan de examenleverancier. Dit is in overleg gegaan en de validatie heeft daarna ook plaatsgevonden volgens route 2.

Heeft uw organisatie aanpassingen gedaan aan (een deel van) de ingekochte exameninstrumenten? | Basis: onderwijsinstellingen die gebruik maken van route 1 (n=133)
Waarop hadden de aanpassingen betrekking? | Basis: onderwijsinstellingen die gebruik maken van route 1 (n=52)
Basis focusgroep: onderwijsinstellingen (n=8)

Kwaliteit en prijs hebben de belangrijkste rol gespeeld in de keuze van examenleveranciers voor een certificerende autoriteit

Bepalende factoren voor keuze tussen certificerende autoriteiten (%)

Een beperkt deel van de examenleveranciers geeft aan in eerste instantie niet door deze certificering te zijn gekomen

Certificering examenleveranciers en validering exameninstrumenten (%)

Examen-
leveranciers

Certificerende
autoriteiten

In één keer door
certificering gekomen

99

33

In één keer examens
goed gekeurd

93

0

Aangedragen redenen door certificerende autoriteiten

Belangrijkste reden die certificerende autoriteiten geven voor het niet door de certificering laten van examenleveranciers, is het niet voldoen aan de organisatie- en proceseisen. Daarnaast wordt ook het niet voldoen aan toetscriteria genoemd: *“Het niet voldoen aan de toetscriteria en ook geen 'benul' hebben van de eisen of hoe hier te komen. Uitleg gegeven en later opnieuw laten aanmelden.”*

De redenen die certificerende autoriteiten geven waarom exameninstrumenten niet door keuring komen, zijn het niet voldoen aan de producteisen en het niet kloppen van het proces: *“Voor examenleveranciers geldt dat als het proces niet klopt dan is ook vaak het instrument niet goed.”*

Bent u als examenleverancier in de afgelopen 3 jaar in eerste instantie niet door de certificering gekomen van de betreffende certificerende autoriteit? & Zijn er in de afgelopen drie jaar door uw organisatie aangeboden exameninstrumenten in eerste instantie afgekeurd door de betreffende certificerende autoriteit? | Basis: examenleveranciers die gebruik maken van route 1 (n=30)

Heeft uw organisatie in de afgelopen drie jaar in eerste instantie examenleveranciers niet door de certificering laten komen? & Heeft uw organisatie in de afgelopen drie jaar aangeboden exameninstrumenten door de scholen en/of examenleveranciers in eerste instantie afgekeurd? | Basis: Certificerende autoriteiten (n=3)

Wat was de reden hiervoor? / Wat waren de redenen hiervoor? | Basis: Certificerende autoriteiten (n=2)

Meerderheid van examenleveranciers heeft verbeteringen doorgevoerd op basis van advies van een certificerende autoriteit

Aanpassing(en) doorgevoerd naar aanleiding van advies certificerende autoriteit (%)

74

Ja

24

Nee

2

Onbekend

Voorbeelden van doorgevoerde aanpassingen

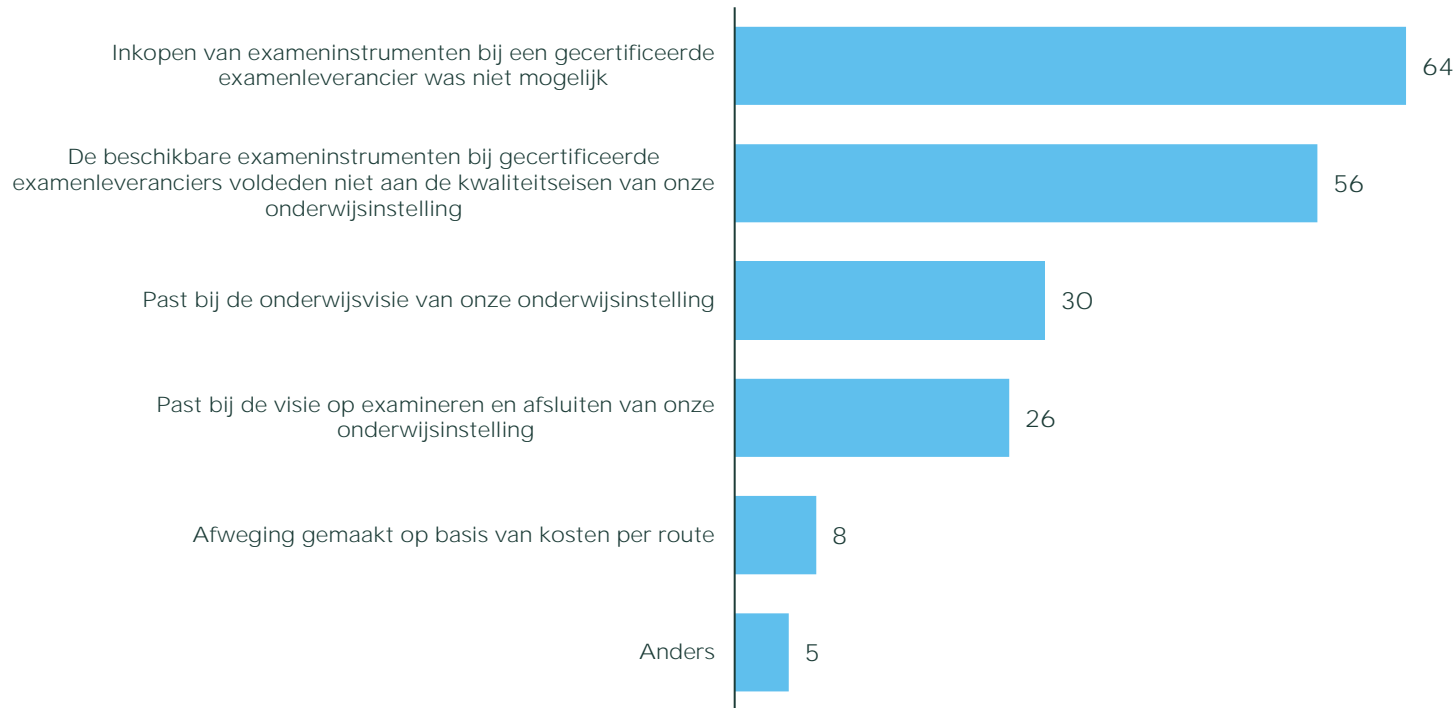
- *“Aanscherping van kwaliteitshandboek. Bijvoorbeeld op toelichting van activiteiten die we ondernemen, maar niet als dusdanig beschreven hadden.”*
- *“Aanscherping van formuleringen in beoordelingscriteria.”*
- *“Ondersteuning voor docenten om studenten goed voor te bereiden op het examen (ondersteunend lesmateriaal ontwikkeld).”*
- *“Procesbeschrijvingen opgesteld.”*

Ervaringen route 2

Wat zijn de ervaringen binnen route 2?

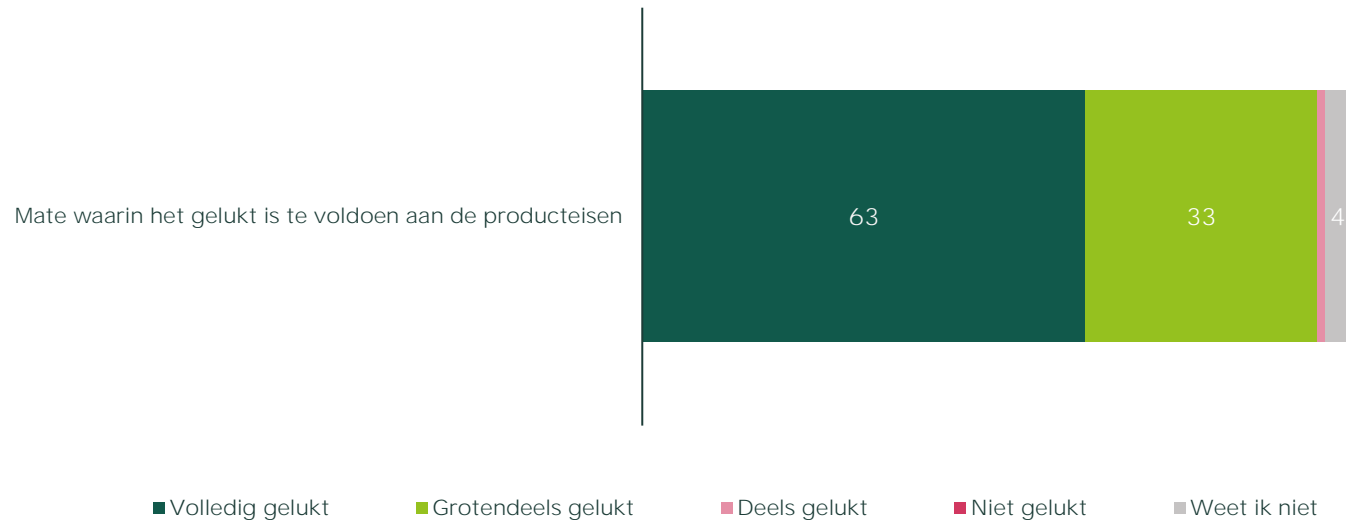
Onderwijsinstellingen kiezen voor het zelf ontwikkelen van exameninstrumenten omdat het inkopen via route 1 niet mogelijk is

Bepalende factoren van organisatie voor zelf ontwikkelen exameninstrumenten (%)

Meerderheid onderwijsinstellingen geeft aan dat het hen volledig gelukt is te voldoen aan de producteisen

Mate van voldoen aan producteisen (%)

Redenen waarom het niet of deels gelukt is

Een van de redenen die onderwijsinstellingen geven waarom het niet of deels gelukt is om aan de producteisen te voldoen, is dat de deskundigheid van ontwikkelaars beperkt is. Hierdoor moesten producten heel vaak heen en weer tussen het ontwikkelteam en de examencommissie voordat ze aan de eisen voldeden.

Een andere reden die onderwijsinstellingen noemen is dat het betrekken van de branche complex en instabiel is.

Voor borgen producteisen examens route 2 maken onderwijsinstellingen gebruik van constructeurs, examen- en vaststellingadviescommissies

Manieren waarop wordt geborgd dat examens volgens route 2 voldoen aan producteisen

Examencommissies en vaststellingadviescommissies

De meest genoemde manier voor het borgen van het voldoen aan producteisen is vaststelling door een examencommissie of een vaststellingscommissie.

“Alle examens worden gecontroleerd door een vaststellingsadviescommissie (VAC) die overkoepelend voor de hele organisatie is.”

“Alle examens worden vastgesteld door een vaststellingscommissie ingesteld door onze examencommissie.”

“De examens worden door de examencommissie vastgesteld.”

Standaard checklists, formulieren en documenten

Veel respondenten benoemen daarnaast het bestaan van specifieke documenten en checklists ter ondersteuning voor de betreffende commissie(s).

“Een ontwikkeld vaststellingsdocument gebaseerd op de producteisen en de voorbeelden van het kennispunt examinering.”

“Checklists en formulieren als hulpmiddelen voor het transparant controleren van de kwaliteit en herleiden.”

Scholing, specialisten en advies en ondersteuning

Tot slot wordt door onderwijsinstellingen op verschillende manieren de benodigde kennis voor het ontwikkelen van examens in huis gehaald.

“We hebben uiterst bekwame en gespecialiseerde constructeurs.”

“Geschoolde constructeurs, vaststellingsadviescommissie en geschoolde examencommissies op dit punt.”

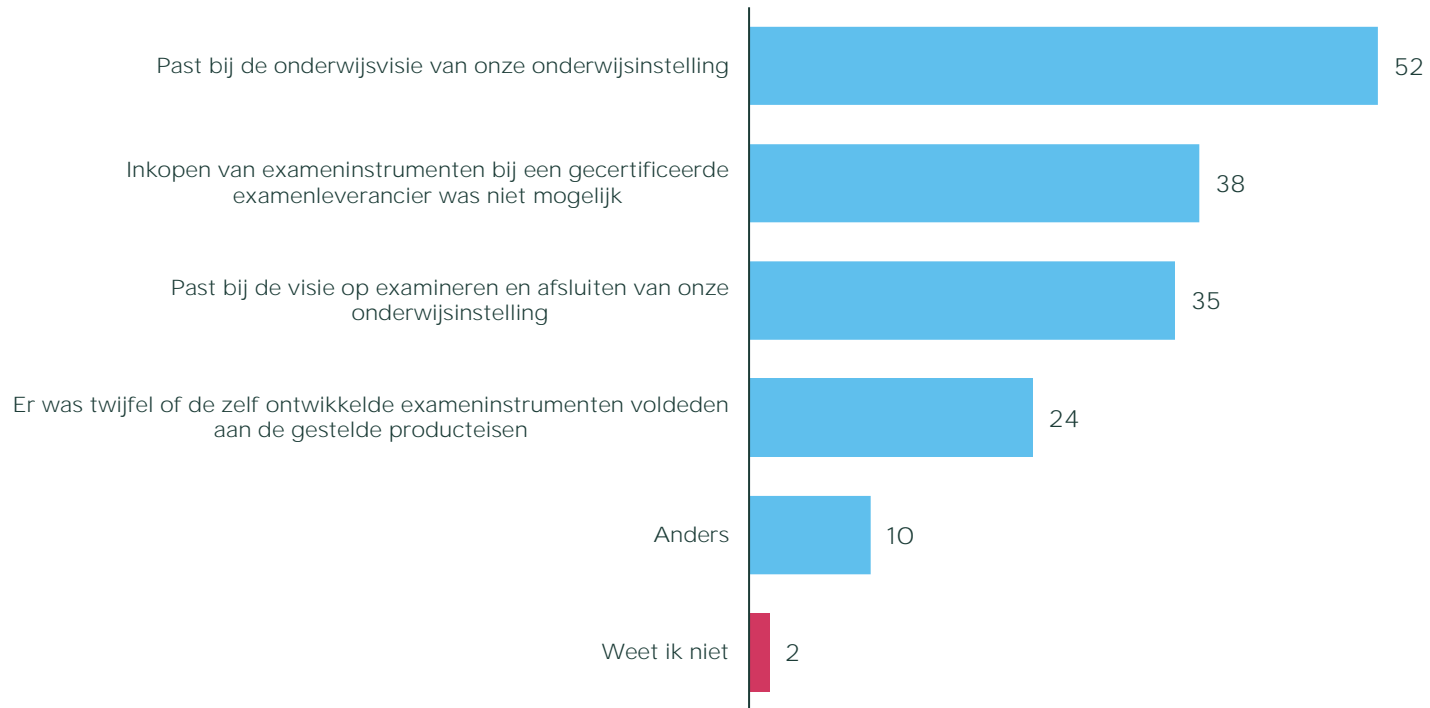
“Er is advies en ondersteuning beschikbaar voor de constructeurs vanuit onze organisatie.”

Ervaringen route 3

Wat zijn de ervaringen binnen route 3?

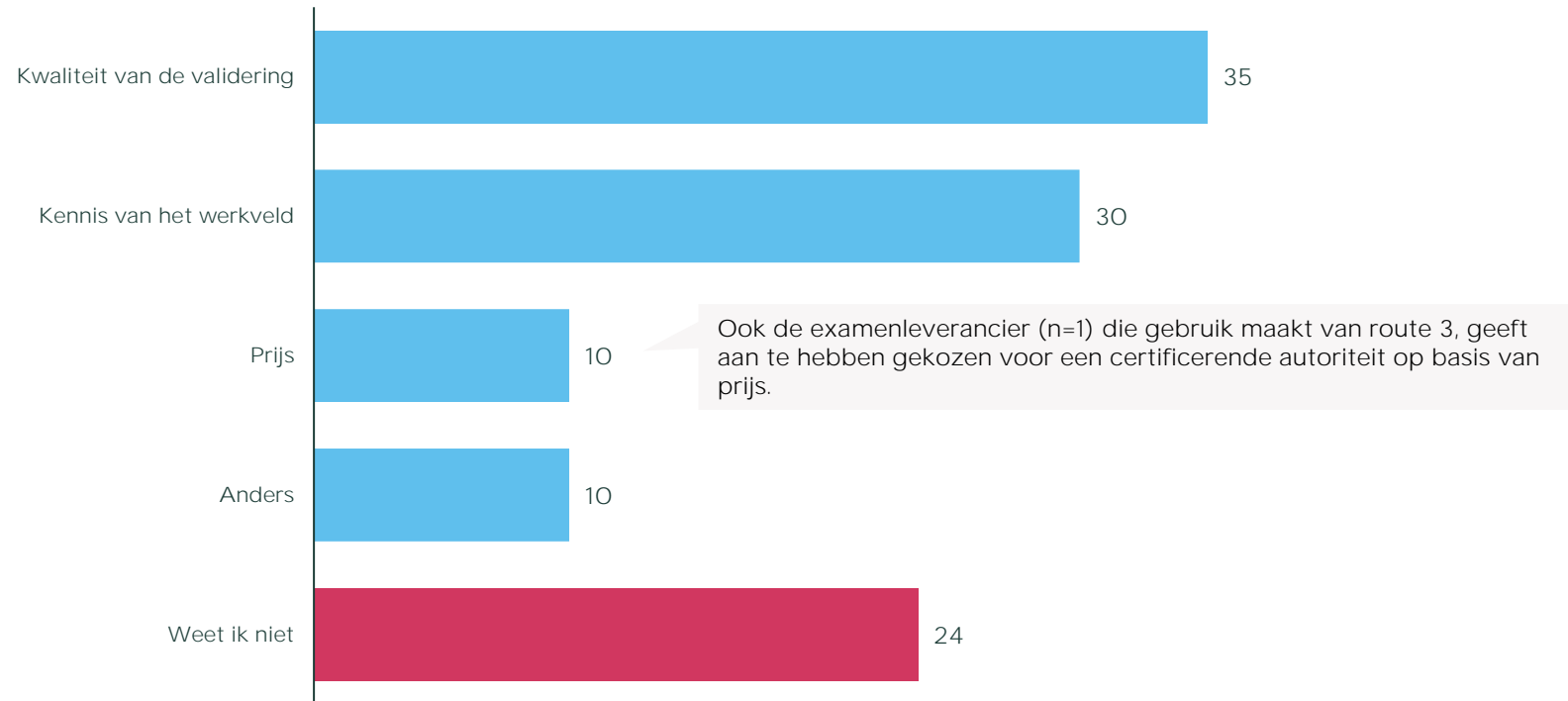
Onderwijsinstellingen kiezen met name voor het extern valideren van exameninstrumenten omdat dit past bij hun visie

Bepalende factoren van organisatie voor extern valideren exameninstrumenten (%)

Kwaliteit en kennis hebben de belangrijkste rol gespeeld in de keuze van onderwijsinstellingen voor een certificerende autoriteit

Bepalende factoren voor keuze tussen certificerende autoriteiten (%)

Meerderheid van de onderwijsinstellingen geeft aan dat er geen exameninstrumenten in eerste instantie zijn afgekeurd in route 3

Validering exameninstrumenten (%)

Onderwijs-
instellingen

Certificerende
autoriteiten

In één keer examens
goed gekeurd

61

0

Aangedragen redenen door certificerende
autoriteiten

Meest genoemde reden door certificerende
autoriteiten voor het afkeuren van
exameninstrumenten is het niet voldoen aan de
producteisen. Daarnaast wordt ook het niet op
orde zijn van de documenten genoemd: *“Voor
scholen (Route 3) was meestal de reden dat de
documenten niet op orde waren zoals:
Examenplan, toetsmatrijs, cesuur, Duidelijkheid
betrokkenheid beroepspraktijk.”*

De examenleverancier (n=1) die gebruik maakt van
route 3, geeft aan dat er in eerste instantie geen
exameninstrumenten zijn afgekeurd.

Onderling contact

Hoe is het onderling contact en de samenwerking tussen de betrokken doelgroepen?

Onderwijsinstellingen worden op de hoogte gesteld van wijzigingen in examens en hebben de mogelijkheid hierover mee te denken

Betrokkenheid onderwijsinstellingen bij aanpassingen in exameninstrumenten (% Ja)

Onderwijs-
instellingen

Examen-
leveranciers

Op de hoogte
gebracht

81

100 ↑

Mogelijkheid om
mee te denken

72

96 ↑

Uit de focusgroepen blijkt dat onderwijsinstellingen, examenleveranciers en certificerende autoriteiten aangeven dat er steeds meer contact is tussen onderwijsinstellingen en examenleverancier. Er wordt ook gesproken over meer partnerschap en samenwerking om samen naar maatwerk toe te werken. Tevens beseffen onderwijsinstellingen vaak dat ze de expertise van examenleveranciers nodig hebben.

Merendeel onderwijsinstellingen heeft contact opgenomen met examenleverancier wanneer zij ontevreden zijn over de kwaliteit

Contact tussen onderwijsinstellingen en examenleveranciers over kwaliteit exameninstrumenten (%)

Onderwijs-
instellingen

Onderling contact gehad
over kwaliteit examens

88

Examen-
leveranciers

91

De zaken waarop de opmerkingen van onderwijsinstellingen met name betrekking hadden, waren:

1. De inhoud van de examenopdracht (64%)
2. Het beoordelingsmodel en cesuur (62%)
3. Logistieke uitvoering van het examen (55%)

N.B. Van de zeven onderwijsinstellingen die (zeer) ontevreden waren over de kwaliteit van de exameninstrumenten, heeft de meerderheid (61%) geen contact opgenomen met een andere organisatie dan de examenleverancier.

Heeft uw organisatie uw opmerkingen hierover met de examenleverancier zelf gedeeld? | Basis: onderwijsinstellingen die (zeer) ontevreden waren over ingekochte exameninstrumenten (n=7)

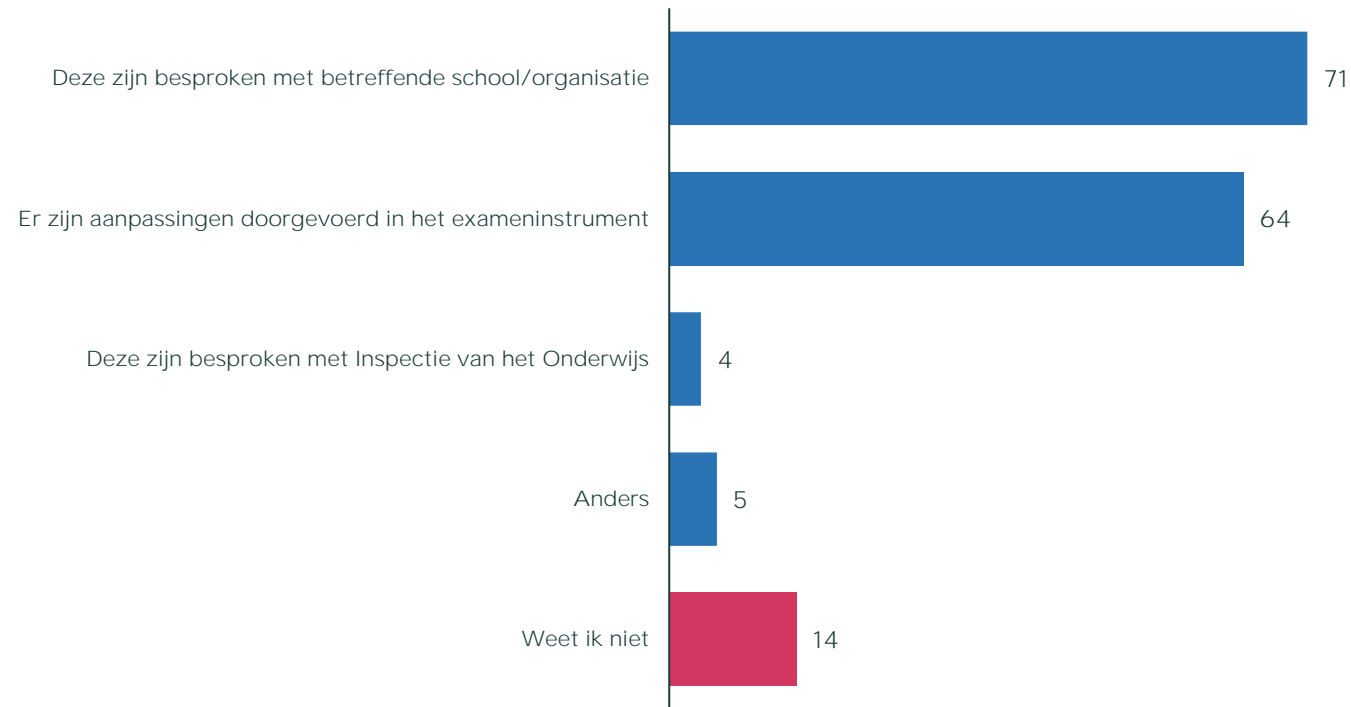
Hebben onderwijsinstellingen wel eens contact opgenomen met uw organisatie met opmerkingen over de kwaliteit van de exameninstrumenten die zij afgenomen hebben? | Basis: examenleveranciers (n=32)

Heeft uw organisatie hierover contact opgenomen met een andere instantie dan de examenleverancier? | Basis: onderwijsinstellingen die (zeer) ontevreden waren over ingekochte exameninstrumenten (n=7)

Waar hadden de opmerkingen voornamelijk betrekking op? | Basis: examenleveranciers (n=29)

Volgens driekwart van de examenleveranciers zijn de opmerkingen besproken met de betreffende onderwijsinstelling

Opvolging opmerkingen (%)

Vanuit onderwijsinstellingen is weinig antwoord gegeven op de vraag wat er met de opmerkingen is gebeurd. De vijf onderwijsinstellingen die hier wel op gereageerd hebben, geven aan weinig zicht te hebben op wat er met hun opmerkingen gebeurd: *“Soms niet veel (merkbaars) ’t zijn vaak langlopende processen om tot verbetering te komen.”*

Samenwerking rondom het certificeren verloopt volgens (bijna) alle examenleveranciers en certificerende autoriteiten goed

Ervaring samenwerking rondom certificeren organisatie (% verloopt goed)

Examen-
leveranciers

Certificerende
autoriteiten

Product audit	99	100
Proces- en organisatie audit	99	100

Aanleveren benodigde informatie voor certificering

Naast de ervaring over de samenwerking in het algemeen is certificerende autoriteiten ook specifiek gevraagd hoe tevreden zij zijn over de informatie die aangeleverd wordt door de examenleveranciers voor het certificeren. De meerderheid van de certificerende autoriteiten (67%) is tevreden of zeer tevreden over de benodigde informatie die door hen aangeleverd wordt.

Examenleveranciers en certificerende autoriteiten geven beide in de focusgroepen als verklaring voor deze positieve beoordeling dat de zakelijke relatie 'gewoon' goed is.

Wat zijn de ervaringen van uw organisatie in de samenwerking rond het laten certificeren van uw organisatie door een certificerende autoriteit? | Basis: examenleveranciers die gebruik hebben gemaakt van route 1 (n=30)

Wat zijn de ervaringen van uw organisatie in de samenwerking rond het certificeren van een examenleverancier door u als certificerende autoriteit? | Basis: certificerende autoriteiten (n=3)

In welke mate is uw organisatie tevreden over het aanleveren van de benodigde informatie door de examenleveranciers? | Basis: certificerende autoriteiten (n=3)

Basis: focusgroepen examenleveranciers (n=6) en certificerende autoriteiten (n=3)

Samenwerking rondom het valideren verloopt volgens de helft van de onderwijsinstellingen en twee derde van de certificerende autoriteiten goed

Ervaring samenwerking rondom valideren exameninstrumenten via route 3 (% verloopt goed)

Onderwijs-
instellingen

Certificerende
autoriteiten

Onderwijsinstellingen &
certificerende autoriteiten

54

67

Examenleveranciers &
certificerende autoriteiten

-

67

Aanleveren benodigde informatie voor
validering

Naast de ervaring over de samenwerking in het algemeen is certificerende autoriteiten ook specifiek gevraagd hoe tevreden zij zijn over de informatie die aangeleverd wordt door onderwijsinstellingen en de examenleveranciers voor het valideren:

- De meerderheid van de certificerende autoriteiten (67%) is tevreden of zeer tevreden over de benodigde informatie die aangeleverd wordt door de *onderwijsinstellingen*.
- Alle certificerende autoriteiten (100%) zijn tevreden of zeer tevreden over de benodigde informatie die aangeleverd wordt door de *examenleveranciers*.

Wat zijn de ervaringen van uw organisatie in de samenwerking rond het laten valideren van exameninstrumenten door een certificerende autoriteit? | Basis: onderwijsinstellingen die gebruik hebben gemaakt van route 3 (n=13)

Wat zijn de ervaringen van uw organisatie in de samenwerking met scholen en/of examenleveranciers rond het laten valideren van exameninstrumenten? | Basis: certificerende autoriteiten (n=3)
In welke mate is uw organisatie tevreden over het aanleveren van de benodigde informatie door de scholen? | Basis: certificerende autoriteiten (n=3)

Alle certificerende autoriteiten zijn tevreden over het contact met Stichting Vembo, een op de vijf examenleveranciers is ontevreden

Tevredenheid contact Stichting Vembo (%)

Toelichting

Examenleveranciers en onderwijsinstellingen geven beiden aan niet veel contact te hebben met Stichting Vembo.

“Stichting Vembo is weinig zichtbaar.”
(examenleveranciers)

“Er is geen direct contact met Vembo, alleen via de vereniging ExSamen word ik geïnformeerd.”
(examenleverancier)

“Er is nauwelijks contact. De informatie krijgen we via het netwerk examinering waarin we participeren en ook iemand zit die onderdeel van Vembo uitmaakt.”
(onderwijsinstelling)

“Heeft onze school niet actief contact mee gehad.”
(onderwijsinstelling)

In hoeverre is uw organisatie tevreden over het contact met Stichting Validering examens mbo (Vembo)? | Basis: Alle onderwijsinstellingen (n=140), examenleveranciers (n=32) en certificerende autoriteiten (n=3)
Kunt u uw gegeven antwoord toelichten? | Basis: onderwijsinstellingen (n=14) en examenleveranciers (n=8)

Wel blijkt uit de focusgroepen dat de doelgroepen geen goed beeld hebben van de rol die Stichting Vembo heeft binnen de afspraken

Taken en rollen die Stichting Vembo volgens de doelgroepen kan pakken

Rol Stichting Vembo

“De Stichting Validering Examens mbo (Vembo) stelt zich ten doel de norm voor valide exameninstrumenten te beheren en te borgen.

Dit doet zij door:

- *het beheer van de norm voor valide exameninstrumenten*
- *het beheer van de set van eisen aan validerende en certificerende autoriteiten*
- *het beheer van de valideringssystematiek*
- *monitoring en handhaving van validering”*

Uit de focusgroepen blijkt echter dat voor de drie doelgroepen niet duidelijk is dat de taken van Stichting Vembo hiertoe beperkt moeten zijn. Alle drie dichten zij Stichting Vembo ook andere taken toe voor de toekomst.

Meer uitdragen van de afspraken

Uit de focusgroepen blijkt dat de doelgroepen vinden dat Stichting Vembo de afspraken meer kan uitdragen naar de doelgroepen en naar buiten.

De afspraken zijn belangrijk en de Stichting Vembo is een belangrijk onderdeel daarvan. Daarom mogen zij meer zichtbaar zijn. Het is belangrijk daarbij de student centraal te stellen, ook in de communicatie: waarom doen we dit eigenlijk?

“Wij werken vaak in systemen waarbij de toezichthouder het hele stelsel draagt. En ook uiteraard naar buiten toe.”

Meer kennis van certificeren

De certificerende autoriteiten geven daarnaast aan dat de kennis op het gebied van certificeren beter zou kunnen.

Kalibratie certificerende autoriteiten

Zowel certificerende autoriteiten als examenleveranciers zien een rol voor Stichting Vembo om zorg te dragen voor het initiëren en controleren van een kalibratie / kwaliteitsslag bij de certificerende autoriteiten.

Bijlagen

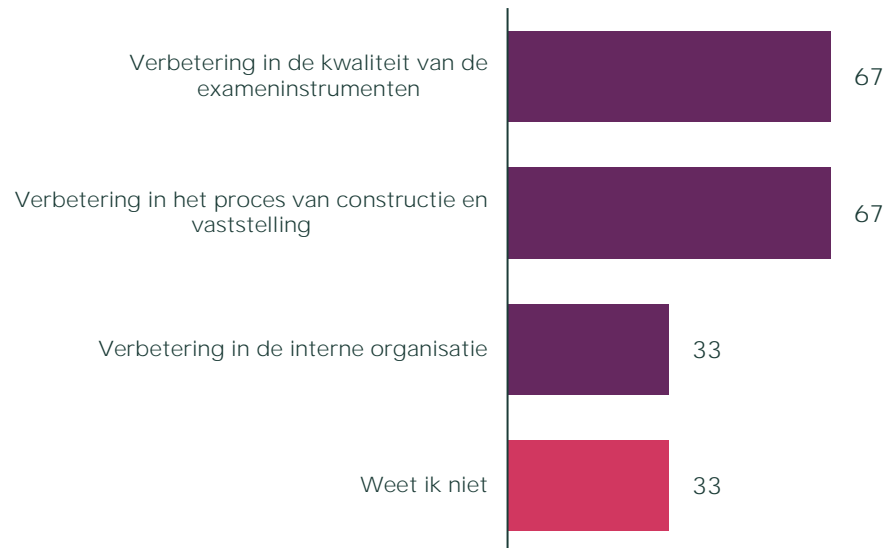
An aerial night view of a city. In the foreground, a large, illuminated geodesic dome structure is visible. The background features several tall buildings, some with lights on, and a construction site with a crane. The sky is dark blue.

Certificerende autoriteiten zien met name verbetering in de kwaliteit en het proces als effect van de afspraken

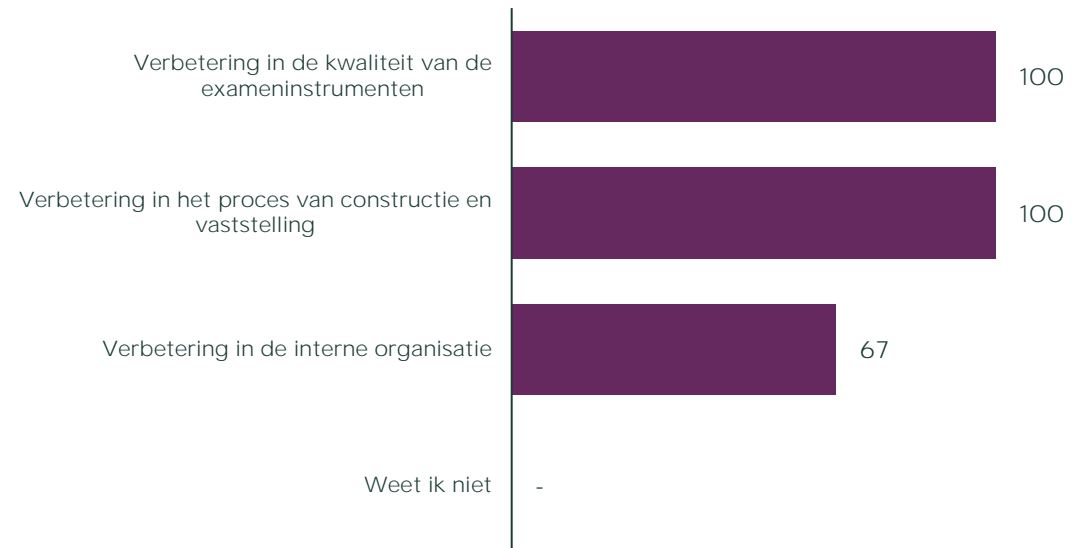
Effecten van 'Afspraken valide exameninstrumenten mbo' volgens certificerende autoriteiten (%)

Bij onderwijsinstellingen

Bij examenleveranciers

53

Wat voor effecten ziet uw organisatie van de 'Afspraken valide exameninstrumenten mbo' bij onderwijsinstellingen? | Basis: Certificerende autoriteiten (n=3)
Wat voor effecten ziet uw organisatie van de 'Afspraken valide exameninstrumenten mbo' bij examenleveranciers? | Basis: Certificerende autoriteiten (n=3)

De verbeterde onderlinge communicatie draagt sterk bij aan het vertrouwen in de kwaliteit van de instrumenten bij instellingen

Toelichting op vertrouwen in kwaliteit exameninstrumenten bij onderwijsinstellingen, OCW en Inspectie van onderwijs

Vertrouwen bij onderwijsinstellingen

Volgens onderwijsinstellingen

Onderwijsinstellingen geven in de focusgroep aan dat het vertrouwen in de kwaliteit met name er is als er goed wordt omgegaan met evaluaties en feedback. Als er korte lijnen zijn tussen de examenleverancier en onderwijsinstellingen zorgt dit voor meer vertrouwen.

“Ik denk dat het vertrouwen vooral zit in naarmate je zelf invloed hebt op de kaders van het leverancier. [...] Bij de leverancier die wij het meest gebruiken zijn we heel nadrukkelijk actief aan het werken om de kaders aangepast te krijgen. Om ook daarna te zorgen dat die kaders ook door de certificeerder meegenomen worden in zijn beoordeling. En dan pas krijg je sturing en dus vertrouwen.”

Volgens examenleveranciers

Examenleveranciers geven in de focusgroep aan dat zij over het algemeen niet anders zijn gaan werken en/of andere examenproducten leveren dan voor de afspraken van kracht waren.

Wél zijn zij van mening dat door de afspraken de kwaliteit van de exameninstrumenten beter ‘communiqueerbaar’ zijn. Tevens heeft het geholpen om de processen beter op papier te krijgen: “Op het moment dat wij voor de eerste keer voor de certificering gingen, heeft het ons heel erg geholpen. Het heeft het de kwaliteit die we gewoon intrinsiek al wel hadden, expliciet gemaakt. Daarmee hebben wij wel kunnen communiceren richting onze afnemers: we doen het gewoon op een goede manier, we maken goede producten.”

Vertrouwen bij OCW en Inspectie van onderwijs

Volgens onderwijsinstellingen

Enkele onderwijsinstellingen geven aan dat ze zien dat de onderwijsinspectie minder focus heeft op de (inhoud van) exameninstrumenten en meer op de afname ervan. Daarnaast wordt door de onderwijsinspectie meer proportioneel onderzoek uitgevoerd op de exameninstrumenten. Dit bevestigt volgens hen dat er meer vertrouwen is.

Echter, niet alle onderwijsinstellingen herkennen dit. Zij zijn van mening dat de afspraken niet direct voor meer vertrouwen in de kwaliteit van examens zorgen. Zij zijn van mening dat inspectie zich te sterk verantwoordelijk voelt voor de kwaliteit van de examens en daardoor niet voldoende kan loslaten. Ander aspect dat genoemd wordt is dat de focus van inspecteurs op de exameninstrumenten varieert, waardoor onderwijsinstellingen denken dat het ervaren vertrouwen bij inspecteurs ook varieert.

Basis: focusgroepen onderwijsinstellingen (n=8) en examenleveranciers (n=6)

Het wisselen van een certificerende autoriteit is positief, maar moet geen verplichting zijn. Kalibratie wordt wel aangemoedigd

Wisselen en werkwijze van certificerende autoriteiten

Wisselen van certificerende autoriteit

Examenleveranciers die deelnamen aan de focusgroep vinden het goed dat er af en toe gewisseld wordt van certificerende autoriteit en hebben hier deels ook al positieve ervaring mee. Echter, zij vinden niet dat dit een verplichting moet zijn vanwege de volgende redenen:

- Examenleveranciers dienen hier volledige keuzevrijheid in te hebben, om eigen afweging te kunnen maken (bijvoorbeeld ook op gebied van kosten);
- Examenleveranciers werkzaam in een specifiek beroepenveld geven aan dat het prettig is dat bij een tweede (her)certificering de certificerende autoriteit ook al meer kennis heeft van het beroepenveld: *“Als ik iedere keer moet uitleggen hoe de branche in elkaar zit, kost dat gewoon veel extra tijd.”*

Werkwijze van certificerende autoriteiten

Examenleveranciers en certificerende autoriteiten gaven beiden in de focusgroepen aan dat certificerende autoriteiten hun werkwijze meer moeten afstemmen (kalibratie). Wat hen betreft kan Stichting Vembo hier een initiërende en controlerende rol in pakken.

Suggesties om werkbaarheid van de afspraken te verbeteren zijn met name gericht op betere afstemming onderling

Verdieping op verbeterpunt I (pagina 22): 'doelgroepen (meer) met elkaar in gesprek over opvolging feedback en verbeterpunten'

Over het algemeen geven onderwijsinstellingen en examenleveranciers aan dat zij regelmatig met elkaar in gesprek zijn over het verbeteren van de exameninstrumenten. Door onderwijsinstellingen wordt ook gesteld dat de werkbaarheid valt of staat met het in gesprek blijven met examenleveranciers en dat feedback wordt opgevolgd door een terugkoppeling en eventuele wijzigingen. Als voorbeeld geeft een onderwijsinstelling aan dat het feit dat bij sommige examens studenten irrealistisch hoge punten scoren er voor zorgt dat teams het anders willen doen (zelf construeren etc.).

Examenleveranciers geven in dit kader aan dat het goed zou zijn er voor te zorgen dat onderwijsinstellingen houdbaarheidsdata van exameninstrumenten respecteren. Wat betekent dat het herziene exameninstrument wordt gebruikt zodra er aanpassingen zijn gedaan (op basis van evaluaties en PDCA).

Certificerende autoriteiten geven daarnaast aan dat het proces van evaluaties ontvangen en op basis daarvan zaken wijzigen stroperig verloopt. Examencommissies zouden hier een proactievere rol in kunnen pakken.

In lijn met bovenstaande wordt door onderwijsinstellingen aangegeven dat het goed zou zijn als in het proces wordt opgenomen dat examenleveranciers zich moeten verantwoorden richting een onderwijsinstelling op moment dat ze feedback krijgen. Examenleveranciers geven nu vaak geen terugkoppeling op feedback. Examenleveranciers geven aan dat feedback vanuit docenten vaak erg persoonlijk is en vooral gericht is op wat niet klopt in de examens. Ze geven daarbij aan dat er wel naar de feedback wordt gekeken, maar uiteraard niet overal aan voldaan kan worden. Ze betrekken bij de constructie het beroepenveld en voor hen is dat het meest belangrijke moment om input te leveren. Over het algemeen zien ze dat het management tevreden is en hen vooral uitdaagt om toekomstgericht te denken.

Tot slot geven de onderwijsinstellingen aan dat er steeds meer wordt gewerkt met kaderexamens, waarin een deel dus nog zelf ingevuld moet worden. Er wordt opgemerkt dat teams (opleidingen) het lastig vinden om daar eenduidig afspraken over te maken. Er wordt niet vastgesteld als deze afspraken er niet zijn, maar opleidingen hebben het daar dus wel lastig mee en moeten er nog veel energie insteken. Opgemerkt wordt dat examenleveranciers daar wel steeds meer op een behoefte inspelen, door het organiseren van bijeenkomsten om hierover met elkaar in gesprek te gaan.

Het voorkomen van onnodig of dubbel werk kan de werkbaarheid van de afspraken ook verbeteren

Verdieping op verbeterpunt II (pagina 22): 'het voorkomen van onnodig of dubbel werk'

Onderwijsinstellingen en examenleveranciers geven aan dat zij het feit dat examencommissies ingekochte exameninstrumenten nogmaals moeten vaststellen als dubbel werk ervaren. Echter, doelgroepen beseffen ook dat de examencommissie eindverantwoordelijk is. Er wordt gepleit voor meer risicogericht vaststellen: op moment dat er vertrouwen is in de examenleverancier dat ze op een andere manier vaststellen. Examenleveranciers en Certificerende Autoriteiten geven aan dat de examencommissies niet altijd geëquipeerd zijn om dit te doen. Dit geldt ook als instrumenten via route drie lopen. In beide gevallen is het belangrijk dat de examencommissie de juiste kennis heeft.

Examenleveranciers merken hierbij op dat er op de onderwijsinstellingen die zelf exameninstrumenten ontwikkelen (route 2) geen controle zit of zij voldoen aan de proceseisen waar examenleveranciers wel aan moeten voldoen, bijvoorbeeld deskundige constructeurs. De kennis op scholen neemt af doordat ze nu eerder bij examenleveranciers aankloppen om exameninstrumenten te maken, dit wordt door alle drie doelgroepen herkend. Wel wordt opgemerkt dat sommige onderwijsinstellingen het wel echt beter op orde hebben. Deze onderwijsinstellingen zijn er zelf bewust mee aan de gang gegaan om hun kennis op het gebied van construeren en examineren te vergroten.

"Ik denk dat daar ook wel weer de kern zit: een stukje **deskundigheid**. [...] Als je niet voldoende zicht hebt, en dat is steeds meer wegegaan bij de scholen de laatste jaren, dat je daardoor ook de behoefte krijgt om alles te bekijken. En dat merk je dan toch wel **terug in de vragen.**"
(examenleverancier)

Alle drie de doelgroepen noemen flexibilisering of versoepeling van de afspraken in de alternatieven die ze aandragen

Genoemde alternatieven

Onderwijsinstellingen

Onderwijsinstellingen zien vooral verbetermogelijkheden in de flexibiliteit van afspraken en onderling contact.

Flexibiliteit

“Naar mijn inziens moeten de examens ‘losser’ aangeboden worden in het kader van gepersonaliseerd leren. Dit is een uitdaging aangezien we van iedere student hetzelfde eindproduct wensen, zodat een diploma dezelfde waarde heeft.”

“Ontwikkel een waaier aan examenvormen in route 1. Of geef meer vrijheid in route 2.”

Onderling contact

“Meer het gesprek aan gaan met de aanbieders van exameninstrumenten, in samenwerking met ROC's uit de provincie.”

Examenleveranciers

Ook examenleveranciers zien verbetermogelijkheden rondom de flexibiliteit van de afspraken. Daarnaast worden ook alternatieve opties genoemd voor het beoordelen van organisaties en producten.

Flexibiliteit

“Flexibiliteit om in te kunnen spelen op veranderende examineringslandschap.”

Beoordelen organisaties en producten
“Binnen de vereniging Examen onderling afspraken maken om de producten te beoordelen, Het betreft dan min of meer een interne audit.”

“Eén lijn voor route 1, 2 en 3.”

“Route 1 niet meer via een certificerende autoriteit. Examenleveranciers werken ook via route 2.”

Certificerende autoriteiten

Certificerende autoriteiten zien mogelijkheden in het meer cyclisch inrichten van de proces- en organisatie-eisen (PDCA). Daarnaast wordt het doen van steekproeven als optie genoemd.

PDCA

“Bepaal dat proces en organisatie-eisen meer cyclisch (pdca) worden.”
“Meer PDCA er in. In plaats van ‘het is er’ focus op ‘het werkt’.”

Steekproef

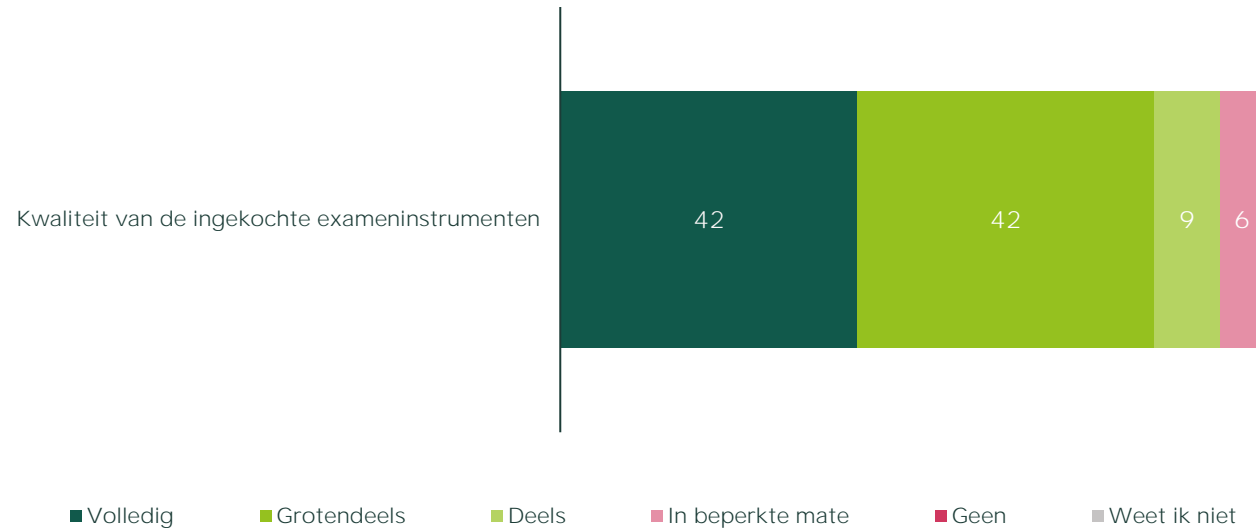
“Bepaal vast steekproefpercentage proportionele hercertificering.”

Keuzedelen zonder certificaat

“Kijk ook naar keuzedelen zonder certificaat.”

Twee op de vijf onderwijsinstellingen hebben volledig zicht op de kwaliteit van de ingekochte exameninstrumenten via route 1

Mate van zicht op de kwaliteit van ingekochte examens (%)

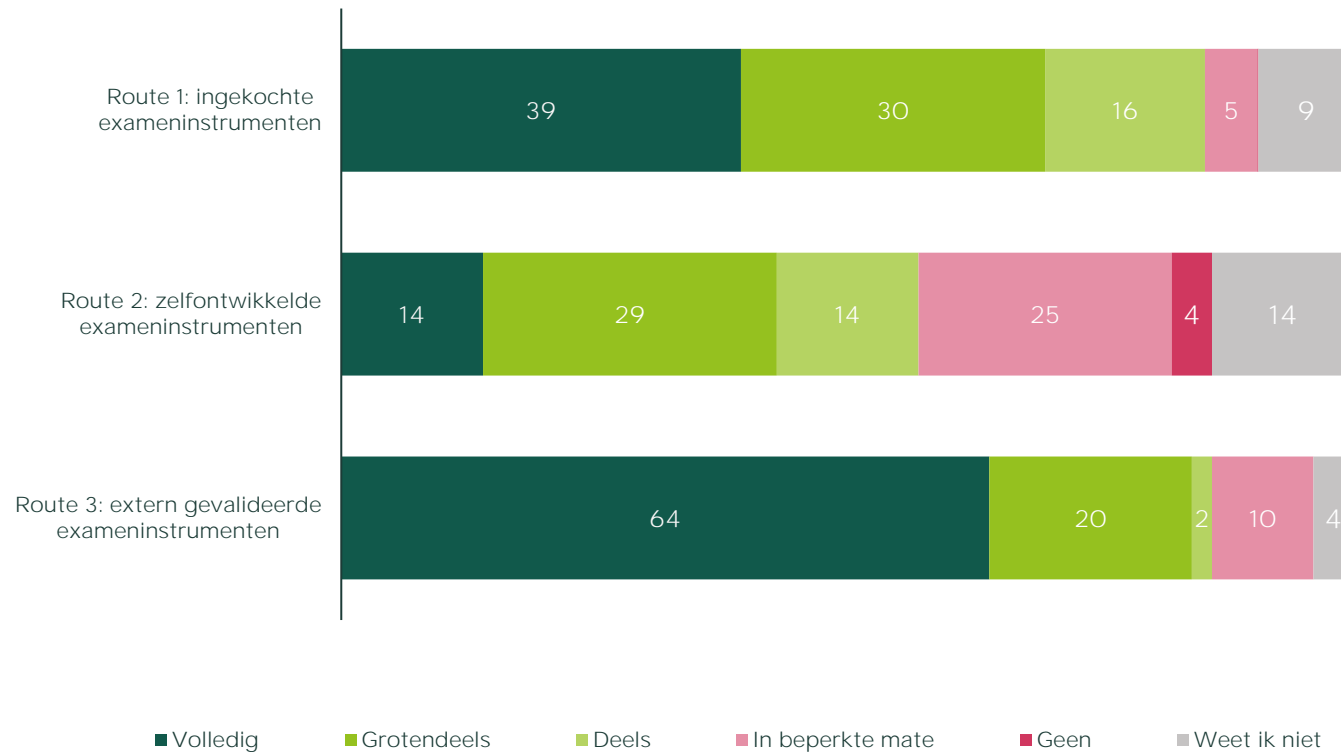
Uit de focusgroep blijkt dat het zicht dat onderwijsinstellingen hebben op de kwaliteit van de examens van examenleveranciers wisselend is, omdat de diepte waarop men zelf kan verifiëren en de mate waarin men in de aangeleverde informatie de benodigde informatie kan vinden zeer wisselend is. Op procesniveau gebruiken onderwijsinstellingen veelal de procesarchitectuur om te controleren of examens voldoen aan de kwaliteitseisen. Controleren op inhoud is vaak lastiger. Onderwijsinstellingen zijn daarin dus ook afhankelijk van of de examencommissies daar voldoende kritisch op zijn.

Meest bepalende achtergrondkenmerken

 Beleidsmedewerker 80% | Lid examencommissie 98% | Bestuurder 100% | Anders 96%

Onderwijsinstellingen hebben het minst zicht op de kosten voor het zelf ontwikkelen van exameninstrumenten

Mate van zicht op de kosten examens (%)

In hoeverre heeft uw organisatie zicht op de kwaliteit en de kosten van de ingekochte exameninstrumenten? | Basis: onderwijsinstellingen die gebruik maken van route 1 (n=133)
In hoeverre heeft uw organisatie zicht op de kosten van het zelf ontwikkelen van exameninstrumenten? | Basis: onderwijsinstellingen die gebruik hebben gemaakt van route 2 (n=84)
In hoeverre heeft uw organisatie zicht op de kosten van het extern laten valideren van exameninstrumenten? | Basis: onderwijsinstellingen die gebruik hebben gemaakt van route 3 (n=13)

Achtergrondkenmerken

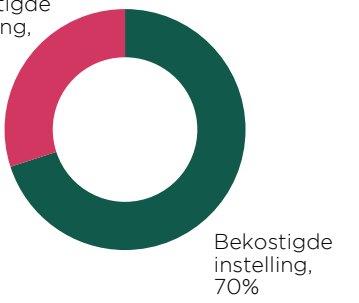
An aerial night view of a city. In the foreground, a large, illuminated geodesic dome structure is visible. The background shows a dense urban landscape with various buildings, including a tall skyscraper under construction with a crane. The scene is lit with city lights, creating a vibrant atmosphere.

Achtergrondkenmerken

Let op!
Door afronding kan het voorkomen dat percentages optellen tot 99% of 101%.

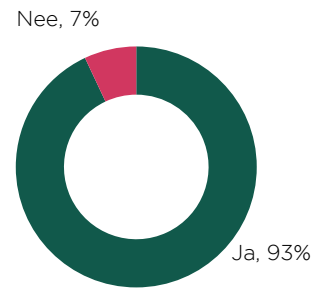
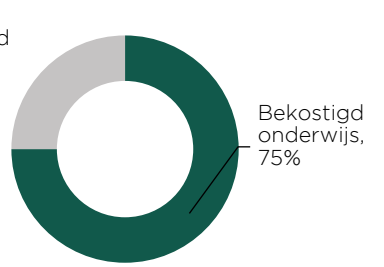
Onderwijsinstellingen

Functie	Soort onderwijsinstelling	Sector	Visie
Bestuurder/ directielid	24%	Entree	Traditioneel
Stafmedewerker, beleidsmedewerker	28%	Handel	Deels traditioneel, deels vernieuwend: meer traditioneel dan vernieuwend
Voorzitter/ secretaris centrale examencommissie	27%	ICT en creatieve industrie	Deels traditioneel, deels vernieuwend: meer vernieuwend dan traditioneel
Voorzitter/ secretaris decentrale examencommissie	14%	Mobiliteit, transport, logistiek en maritiem	Vernieuwend
Anders	8%	Specialistisch vakmanschap	
		Techniek en gebouwde omgeving	
		Voedsel, groen en gastvrijheid	
		Zakelijke dienstverlening en veiligheid	
		Zorg, welzijn en sport	

Examenleveranciers

Functieniveau	Soort onderwijsinstelling dat afneemt	Sector	Gecertificeerd
Uitvoerend	10%	Entree	Nee, 7%
Middenmanagement	45%	Handel	
Hoger management	45%	ICT en creatieve industrie	
		Mobiliteit, transport, logistiek en maritiem	
		Specialistisch vakmanschap	
		Techniek en gebouwde omgeving	
		Voedsel, groen en gastvrijheid	
		Zakelijke dienstverlening en veiligheid	
		Zorg, welzijn en sport	

Certificerende autoriteiten

Functieniveau	Percentage
Uitvoerend	33%
Middenmanagement	0%
Hoger management	67%

Achtergrondkenmerken - onderwijsinstellingen

De 141 respondenten vanuit de onderwijsinstellingen vertegenwoordigen samen 73 instellingen. De reacties zijn gewogen zodat elke onderwijsinstelling meeteelt als één onderwijsinstelling.

In onderstaande tabel is uiteengezet wat de verdeling per functie is voor de bekostigde en niet-bekostigde instellingen (zowel in % als in n) van de 141 respondenten:

Functie	Bekostigde instelling	Niet-bekostigde instelling
Bestuurder/ directielid	16% (n=13)	41% (n=9)
Stafmedewerker, beleidsmedewerker	24% (n=32)	36% (n=8)
Voorzitter/ secretaris centrale of decentrale examencommissie	49% (n=58)	23% (n=5)
Anders	11% (n=15)	1% (n=1)

Colofon

Colofon

Markteffect B.V.
Schimmelt 46
5611 ZX Eindhoven

+31 40 239 22 90
markteffect.nl

Disclaimer ©

Dit rapport is gemaakt door Markteffect B.V., exclusief te behoeve van gebruik door de opdrachtgever(s). Dit rapport is incompleet zonder te refereren aan, en zal alleen in samenloop worden gezien met, de mondelinge toelichting verzorgd door Markteffect B.V. Dit rapport is eigendom van de opdrachtgever(s) en mag niet worden onthuld aan derden of gebruikt voor elk ander doel zonder vooraf schriftelijke toestemming van Markteffect B.V. of de opdrachtgever(s).

De informatie in dit rapport geeft de visie weer van Markteffect B.V. op basis van door middel van onderzoek gevonden feiten. Tijdens dit onderzoek heeft Markteffect B.V. vertrouwd op de accuratesse en volledigheid van beschikbare informatie van publieke en private bronnen gebruikt voor dit marktonderzoek. Markteffect B.V. en haar werknemers wijzen elke verantwoordelijkheid af betreffende het gebruik van deze rapportage.

Sophie Kustermans
Research Consultant
T +31 40 239 22 90
s.kustermans@markteffect.nl

Astrid Meulenmeesters
Research Consultant
T +31 40 239 22 90
a.meulenmeesters@markteffect.nl

Davy Zwegers
Client Consultant Onderwijs
T +31 40 239 22 90
d.zwegers@markteffect.nl

Markteffect